

**UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI**

Filozofická fakulta

Katedra asijských studií

Lucie Tošenovská

**MAGISTERSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE**

**Model učebnice "Chinese for today"**

'Chinese for today' textbook model

OLMOUC 2013, Lucie Tošenovská

Vedoucí práce: Mgr. David Uher, PhD.



Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně a uvedla veškeré prameny a literaturu.

Olomouc 12. prosince 2013

.....

## **Anotace**

Tato práce je zaměřena na analýzu a tvorbu strategie modelu učebnice čínštiny. Práci jsem rozdělila do dvou částí, v první části jsem se zaměřila na vytvoření teoretického základu pro tvorbu a modelaci jazykových učebnic. Druhá část je praktická, pokusila jsem se navrhnout model a kompletní rozvržení gramatických témat do učebnice o třiceti lekcích. Každá kapitola obsahuje tři gramatická témata. Tento navržený model pokrývá kompletní gramatiku čínského jazyka.

**Klíčová slova:** učebnice čínštiny, model, gramatika

Děkuji Mgr. Davidu Uhrovi, PhD., za cenné rady a vedení diplomové práce.

## Obsah

|   |    |
|---|----|
| Anotace.....                            | 4  |
| I. Úvod.....                            | 9  |
| II. TEORETICKÁ ČÁST.....                | 10 |
| 1. Učebnice.....                        | 10 |
| 1.1. Vymezení pojmu učebnice.....       | 10 |
| 1.2. Vlastnosti učebnice .....          | 10 |
| 3. Metody .....                         | 13 |
| 4. Obsah.....                           | 16 |
| 4.1. Cíle výuky.....                    | 16 |
| 4.2. Učivo.....                         | 17 |
| 4.3. Jednotlivé lekce.....              | 19 |
| 4.4. Texty .....                        | 19 |
| 4.5. Slovní zásoba .....                | 21 |
| 4.6. Fonetika.....                      | 23 |
| 4.7. Gramatika.....                     | 23 |
| 4.8. Cvičení .....                      | 25 |
| 4.9. Gramatologie.....                  | 26 |
| 4.10. Mimojazykové prvky učebnice ..... | 28 |
| 5. Pedagogika čínštiny.....             | 28 |
| III. PRAKTICKÁ ČÁST.....                | 31 |
| Úvod k praktické části.....             | 31 |
| Rozdělení gramatických témat .....      | 32 |
| Závěr.....                              | 59 |
| Resumé v anglickém jazyce .....         | 60 |
| Seznam použité literatury:.....         | 61 |

### **Editační poznámka**

K přepisu znaků do latinky jsem použila čínskou transkripci pinyin.





## I. Úvod

Původním záměrem mé diplomové práce bylo navrhnout model učebnice čínštiny, po jejímž prostudování by student měl být schopen zvládnout středně pokročilou komunikaci v čínském jazyce, měl by ovládat znakové písmo a poradit si s mluveným jazykem a psaným textem. Práce měla předložit návrh všech jednotlivých částí: konverzace, gramatika, cvičení a znaky. V průběhu práce jsem ale zjistila, že je stanovené téma natolik rozsáhlé, že překračuje možnosti diplomové práce. Proto byl cíl praktické části změněn na modelaci gramatické a konverzační části učebnice.

Práce je rozdělena do dvou částí, na část teoretickou a praktickou. V první teoretické části se věnuji obecnému výkladu učebnic, metodám výběru vhodných témat, rozvržení, nastavení cílů výuky a celkovému pohledu na problematiku učebnic. Dále teoretizuji části jednotlivých lekcí jazykových učebnic, část gramatickou, gramatologickou, fonetickou, konverzační a lexikální. I když se v druhé praktické části diplomové práce zaměřuji jen na část gramatickou a konverzační, rozhodla jsem se v teoretické části ponechat všechna tato témata, jelikož se domnívám, že mohou být nápomocna při realizaci konkrétní učebnice.

## II. TEORETICKÁ ČÁST

### 1. Učebnice

V první části práce se budu podrobněji zabývat teorií učebnic, především učebnic cizích jazyků, jejich strukturou, rolí učebnic ve výuce a jejich celkovou analýzou.

Učebnice plní jinou funkci pro učitele a jinou pro studenty. Pro učitele je především pramenem a vodítkem, ze kterého čerpají při tvorbě učebního plánu. Pro žáky je učebnice informační médium, které podává informace systematicky a názorně.<sup>1</sup>

#### 1.1. Vymezení pojmu učebnice

Učebnice je jeden z hlavních didaktických prostředků, představuje základní učební pomůcku, která ovlivňuje vzdělání žáků i jejich výuku. V posledních letech se s rozvojem výukových metod a modernizací výukových prostředků pedagogové přiklánějí i k jiným možnostem, jako je internet, výuka pomocí CD, atd. Jak již ale bylo řečeno, učebnice mají ale stále svou nezastupitelnou roli v edukačním systému a nadále mít i budou. Učebnice je tak hlavním prostředkem vzdělávacího procesu, je *druhem knižní publikace uzpůsobené k didaktické komunikaci svým obsahem a strukturou. Má řadu typů, z nichž nejrozšířenější je školní učebnice. Ta funguje jako prvek kurikula, tj. prezentuje výsledek plánovaného obsahu a pak jeho didaktický prostředek, tj. je informačním zdrojem pro žáky, učitele, řídí a stimuluje učení žáků.* (J. Průcha, J. Mareš, E. Walterová 2003: s. 258)

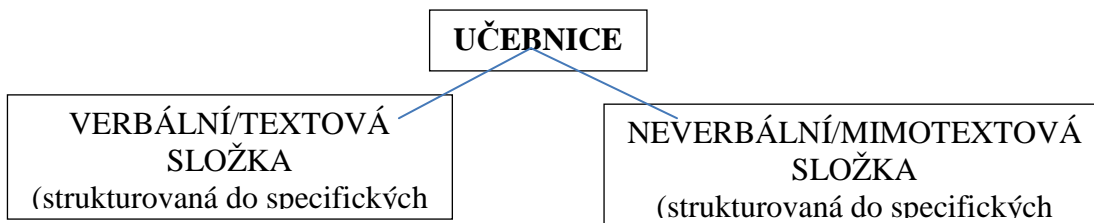
#### 1.2. Vlastnosti učebnice

Učebnice je výukové médium, které má za úkol prezentovat stanovené kurikulum výuky vyučovaného předmětu. J. Průcha učebnici rozdělil na dvě základní složky, na část textovou a část mimotextovou.<sup>2</sup>

---

<sup>1</sup> Více o učebnici a požadavku názornosti in DOSTÁL, J. Učební pomůcky a zásada názornosti, Olomouc: Votobia, 2008, dostupné i online: [http://www.tykva.net/files/UJAK/ucebni\\_pomucky.pdf](http://www.tykva.net/files/UJAK/ucebni_pomucky.pdf)

<sup>2</sup> Průcha, 1998 s. 48



Další zkoumatelné prvky učebnice jsou například její parametry, struktura a obsah. Jaan Mikk při posuzování kvality učebnice vychází z pěti aspektů, mezi něž se řadí obsah učebnice, srozumitelnost, strukturace učiva, ilustrace a otázky a úkoly v učebnici.

### **Parametry učebnice**

Parametry učebnice rozumíme vnější podobu učebnice, její velikost a formu. Patří sem vhodný výběr velikosti písma, grafické rozvržení stran a celková úprava textu. K parametrům řadíme i doplnění textu vhodnou obrázkovou přílohu.

### **Struktura učebnice**

Strukturu učebnice můžeme dále podle J. Průchy dělit na 36 komponentů (27 verbálních a 9 obrazových), které jsou rozděleny podle funkce do tří kategorií a na základě jejichž koeficientů se pomocí výpočtu stanovuje didaktické vybavení učebnice. J. Průcha rozděluje obsah učebnice do tří aparátů, aparát prezentace učiva (1), aparát řízení učiva (2) a aparát orientace v učebnici (3):

#### **1. Aparát prezentace učiva**

- výkladové texty, shrnutí učiva, doplňující texty, poznámky a vysvětlivky, podtexty k vyobrazením, slovníčky pojmů, cizích slov aj.
- umělecké a naukové ilustrace, fotografie, mapy, kartogramy, plánky, grafy a jiná barevná obrazová prezentace.

#### **2. Aparát řízení učiva**

- předmluva,
- návody k práci s učebnicí (pro žáky/učitele)
- celková stimulace (podněty k zamyšlení, otázky k učivu aj.) a stimulace detailní (otázky a podněty k zamyšlení vztahující se průběžně k lekcím)
- odlišení úrovní učiva,
- otázky a úkoly k celému ročníku (opakování)
- otázky a úkoly k předchozímu ročníku (opakování)

- instrukce k úkolům
- náměty pro mimoškolní činnost
- explicitní vyjádření cílů učení pro žáky
- prostředky a instrukce k sebehodnocení pro žáky ( testy atd.)
- výsledky úkolů a cvičení (správná řešení a odpovědi)
- odkazy na jiné zdroje informací (doporučená literatura a bibliografie)
- grafické symboly vyznačující části textu (poučky, pravidla, úkoly aj.)
- užití zvláštní barvy pro určité části verbálního textu
- užití zvláštního písma (tučné, kurzíva aj.) pro určitou část textu
- využití přední nebo zadní obálky pro schémata, tabulky aj.

### **3. Aparát orientace v učebnici**

- obsah učebnice
- členění učebnice na tematické bloky, kapitoly, lekce aj.
- marginálie, výhmaty, živá záhlaví aj.
- rejstřík (věcný, jmenný, smíšený)

Jakýkoli text či obrázek můžeme podle tohoto rozdělení přiřadit k jednotlivému aparátu.

### 3. Metody

Učivo je to, **co** se má student naučit. Ptáme-li se, ale jakým **způsobem** se má učivo podat a vyučovat, dostaneme se k metodám výuky.<sup>3</sup> Definuje metodu jako postup, cestu, způsob vyučování. V odborných publikacích nalezneme mnoho obecně didaktických metod a metod zaměřených na cizí jazyky. Všechny ale můžeme rozdělit na metody přímé a metody nepřímé.<sup>4</sup>

Níže příkládám tabulku<sup>5</sup> s preferovanými znaky metod přímých a nepřímých, je třeba mít ale na paměti, že žádná z metod není nikdy čistě přímá nebo čistě nepřímá.

| Preferovaný znak metod                     |   |
|--|---|
| nepřímých                                  | přímých                                     |
| slovo                                      | Věta  |
| sytém                                      | situativnost, funkce, intence               |
| jazyk<br>(irelevantní)                     | řeč   |
| překlad, porovnávání obou jazyků           | tempo, minimum latentní doby reakce         |
| paradigmatika                              | potlačení překladu, porovnávání obou jazyků |
| ne-texty                                   | syntagmatika                                |
| psaný jazyk                                | text  |
| teorie                                     | mluvený jazyk                               |
| diskurzívní proniknutí do struktury jazyka | praxe                                       |
| kognice                                    | jazykový cit, intuice                       |
| analýza                                    | subkognita                                  |
| dedukce                                    | syntéza                                     |
| forma                                      | indukce                                     |
| všeobecná kultivace osobnosti              | obsah                                       |
|  | paradigmatické zaměření osobnosti           |

Gramaticko-překladová metoda, která je tradičně užívána i u nás se řadí mezi metody nepřímé. Důraz je kladen především na jazyk psaný, cílem je osvojit si schopnost číst literaturu v originále. Soustředí se na gramatický systém a využití mateřského jazyka při výuce. Hlavní metodou při výuce a procvičování je zde překlad.

<sup>3</sup> Průcha, 1995 s. 265

<sup>4</sup> více o metodách výuky cizích jazyků Choděra, 2006

<sup>5</sup> zdroj: Choděra, 2006

Oproti této metodě stojí metoda přímá, takzvaná Berlitzova nebo též audiolingvální metoda, která do popředí staví jazyk užitý. Snaží se užívat jazyk v jeho mluvené podobě na úkor psaného textu, důležité je používání každodenních mluvených obrátů. Snaží se mateřský jazyk vyloučit z vyučování, zaměřuje se použití drilových cvičení. Jinou formou metody přímé je takzvaný komunikativní přístup, který první formuloval Hymes. Komunikativní přístup, který se nesoustředí tolik na formální správnost mluveného projevu v cizím jazyce, ale na jeho plynulost, snaží se, aby si každý student vytvořil takzvanou komunikativní kompetenci.<sup>6</sup>

Není pochyb, že se teoretikové současné didaktice cizích jazyků přiklání právě k přímým výukovým metodám a snaží se studenty směřovat nikoli k jazyku jako takovému, ale k jeho mluvené podobě, tedy k řeči. Výuka se neustálým odkazováním na jazyk a jeho teorii spíše studenty od učení odrazuje. Metody přímé jsou na rozkvětu a dochází k jejich zkoumání. Neexistuje ale jedna metoda univerzální, platná pro všechny situace. Rozličné metody by se také neměly brát jako konkurenční, ale jako maximálně koherenční, využitelné na bázi pragmatického principu.

Ve své stati Madeline Chu<sup>7</sup> upozorňuje na fakt, že ačkoli čínštinu jako druhý či třetí jazyk studuje čím dál větší procento studentů celosvětově, statistiky udávají, že jen malá část z těchto lidí, je na konci své výuky schopná prakticky jazyk používat. *Students are fluent in mechanical responses, but are less sophisticated in language nuance and are less prepared to function in real – world situations.*<sup>8</sup> Autorka článku vidí velký problém v prezentaci čínského jazyka v učebnicích a snaží se navrhnout změnu, která by z čínštiny udělala jazyk pro praxi, nejen pro studium ve třídách. Konečné slovo ve výuce a předávání informací mají vždy učitelé, ale učebnice by jim měla poskytnout kvalitní oporu a vést je. Otázkou je, jakým způsobem co nejlépe využít limitovaný prostor učebnice, aby se student neopakoval jen napsané fráze a gramatické poučky, ale aby je i dokázal samostatně a intuitivně užívat v reálné komunikaci, které již nebude předem naučená.

Nejprve se musíme vždy zaměřit se na kurikulum a detailně si promyslet to, co vyučujeme, kdy vyučujeme a jakým způsobem vyučujeme. Musíme se určit, jak by měl

---

<sup>6</sup>komunikativní kompetence studenta je nejen jeho znalost jazyka, ale i schopnost jazyk používat, tuto teorii Hymes odvodil od Chomského teorie „kompetence a performance“, komunikační kompetence v sobě kromě složky gramatické a složky „vhodnosti použití v dané situaci“ zahrnuje i složku kulturní (zda je něco vhodné) a je ovlivněna i pravděpodobností, uživatel jazyka si uvědomuje, jaká jeho řeč bude mít odezvu atd.

<sup>7</sup>Chu, M. Class Plan for Teaching Chinese as a Functional Language in Chinese Pedagogy: An Emerging Field

<sup>8</sup> Viz více s. 137

vypadat výsledek výuky, tedy co vše by měl student ovládat na konci výuky. Učebnice a učitel mají úkoly dva. Podat informace lingvistické, kulturní, sociální atd. a zároveň i vést studenty k aktivní komunikaci v druhém jazyce, motivovat je a vytvářet pozitivní prostředí pro aktivní rozhovor. Oba tyto úkoly jsou vzájemně propojeny, bez kvalitního gramatického základu a jazykového vybavení bychom nemohly konverzovat, proto se musí plán učebnice organizovat na základě propojení obou těchto hlavních úloh. Můžeme si vyjmenovat několik oblastí možností aktivizace jazyka<sup>9</sup>:

- modalita (účelovost)
- hodnocení
- domluva
- (po) citové vztahy
- dotaz a vysvětlení, interpretace
- spor
- osobní pocity
- mezilidské vztahy.

Nedůležití je to, **co** říci a **jak** to říci. Proto je důležité do učebnic kromě lingvistických faktů zahrnout i kulturní pozadí, co nejvíce přiblížit články studentům, soustředit se na jejich každodenní zkušenost a do ní aplikovat fráze, slovíčka, gramatiku. Takové přiblížení realitě můžeme jednoduše docílit i tak, že před samotným cvičením nastíníme takovou situaci, kterou studenti každodenně mohou zažívat.<sup>10</sup> Například uvádět dialog s detaily: hlavními aktéry jsou dva zahraniční studenti čínštiny, první z nich je nový a v areálu školy se nevyzná, po cestě na kolej potkají učitele. Tak může dojít k prvnímu představení a využití elementární znalosti slovíček z první lekce. Tato situace je navíc velmi pravděpodobná, užitečná a aktivizuje k užívání nových slovíček. Studenti si lépe zafixují a zautomatizují výrazy, pokud se budou jednotlivá slovíčka procvičovat vždy v kontextu s jinými. Nevhodné je nadměrné procvičování formou jednoduchého překladu z češtin do čínštiny a naopak. Spojováním a vkládáním do vět si student vytvoří vazby, které se mu v praxi budou automatictěji vybavovat a lépe si tak slovo zapamatuje a vsadí do kontextu. Pro učitele stejně tak platí, že při seznamování s novou slovní zásobou je vždy dobré ihned nové slovíčko začít spojovat s jinými již známými výrazy, dojde tak k lepšímu pochopení významu i zapamatování.

---

<sup>9</sup> Johnson, K. 1982b Communicative Syllabus Design and Methodology Oxford: Pergamon Institute of English

<sup>10</sup> Například uvádět dialog s detaily: hlavními aktéry jsou dva zahraniční studenti čínštiny, první z nich je nový a v areálu školy se nevyzná, po cestě na kolej potkají učitele. Tak může dojít k prvnímu představení a využití elementární znalosti slovíček z první lekce. Tato situace je navíc velmi pravděpodobná, užitečná a aktivizuje k užívání nových slovíček.

K aktivizaci slovíček a gramatiky slouží především konverzační cvičení. Kromě podnětů na konverzaci týkající se každého článku, je vhodné do každé lekce začlenit i cvičení například skupinová či párová. V prvních lekcích například jednoduché úkoly typu: představte spolužákovi svého kamaráda, učitele, známou osobnost atd. Později například popis pokoje, města atd.

## 4. Obsah

Stanovení obsahu učebnice je složitý proces, který vyžaduje odborníky z lingvistiky, pedagogiky a psychologie. „*obsah učebnice je vybírán s ohledem na cíle vzdělávání. Obsah učebnice by měl být v souladu s oficiálními kurikulárními dokumenty a případně by měl také odpovídat požadavkům na výstupní hodnocení.*“<sup>11</sup>

### 4.1. Cíle výuky

Při tvorbě učebnice je nutné mít na paměti cíle, které jsme si stanovili. Již J. A. Komenský založil své učení na vztahu cílů a prostředků. *Učebnice je totiž odrazem cílů a obsahu, který jsme zvolili.*<sup>12</sup> Stanovení cílů vyučování cizím jazykům ovlivňuje i vymezení obsahu učiva, k němuž patří jak jazykové prostředky, tak řečové dovednosti i volba přiměřených vyučovacích metod.<sup>13</sup> Na otázku jaké tyto cíle mohou být, se budu snažit odpovědět v této kapitole. Na správně stanovených cílech výuky závisí úspěšnost a úroveň výuky. R. Choděra udává tři hlavní cíle výuky:

- jazykový cíl je prakticky zaměřený, jedná se o komunikační dovednost
- vzdělávací cíl, je poznávacím a vzdělávacím cílem, sem patří mimojazykové poznatky a schopnost propojovat je v praxi. Například znalost reálií, kultury atd.
- výchovný cíl, spočívající v rozvoji jedince, jeho povahových rysů, charakteru a morálních kvalit

Na cíle výuky se můžeme zaměřit z hlediska kvalitativního i kvantitativního.<sup>14</sup> Kvantitativním hlediskem rozumím množství probrané látky, kvantitativní cíl nám bude

---

<sup>11</sup> Maňák, Knecht, 2007, str. 16

<sup>12</sup> Heindrich, 1988

<sup>13</sup> Beneš, 1970

<sup>14</sup> Heidrich, 1988



hrát tedy důležitou roli v organizaci výuky a v celkové časové náročnosti. Při stanovování cíle si musíme nejprve stanovit objem látky, kterou má student zvládnout a kterou má učebnice obsahovat. Následně je třeba zvážit rozdělení látky do jednotlivých etap a na jednotlivé dílčí/průběžné cíle. Cíle na jednotlivé semestry, které se dále budou členit na cíle k jednotlivým vyučovacím lekcím. „*Průběžné cíle jsou prostředkem k dosažení cílů konečných, ... cíle ale ve výuce nehrají absolutní roli, na cílech jsou prostředky nejen závislé, ale i cíle jsou skrze prostředky limitovány, cíle je totiž bez prostředků (metody a učivo) vyprázdněn.*“<sup>15</sup>

Máme-li stanovené cíle výuky, zvolíme si jednotlivé cílové opěrné body, které je třeba do plánu zahrnout. Většina učebnic pro základní a střední školy již metodický plán učiva obsahuje a učitelé se jim řídí, pouze jej doplňují a upravují podle svých výukových potřeb. U obecných předmětů jako je matematika, chemie, vlastivěda aj., je metodická příručka schvalována a stanovována přímo ministerstvem školství.

Čínština mezi běžně vyučované jazyky nepatří, proto by bylo v první fázi tvorby učebnice vhodné, aby se v rámci tvorby výukových cílů stanovila i vlastní metodická příručka, nebo učební osnovy, ve které si rozdělí stanovené cíle na dílčí, na sebe navazující menší jednotky, které následně roztrídí do jednotlivých lekcí.

## 4.2. Učivo

Pojem učiva se váže nikoli na vědní obor pedagogikou, ale na lingvistiku. *Učivo je výsledkem didaktické selekce jazykových jednotek ze systému, který popisuje lingvistika.*<sup>16</sup> Jednoduše řečeno je učivo to, co si odpovíme na otázku: Co se má student naučit. *Jazykovým učivem jsou tedy slova, sousloví, funkční gramatické struktury, fonémy, intonační a ostatní prozodické modely, grafémy atd.*<sup>17</sup>

Obsah a rozsah učiva stanovujeme na základě didaktických a lingvistických principů (s přihlédnutím k psychologii a ostatních relevantních vědních oborů) formou výběru.

Často se postupuje tak, že se při tvorbě obsahu učebnic uplatňoval **princip gramatický**. Na základě určitých kritérií, nebo intuice se vybraly gramatické jevy, pravidla a struktury, které se potom upořádaly podle sledu a to také ve shodě s určitými kritérii nebo intuitivně. K těmto vybraným jevům se až následně přiřazovaly všechny

---

<sup>15</sup> Choděra, 2006, s.72 a s.75

<sup>16</sup> Choděra, 2006, s. 83

<sup>17</sup> tamtéž s. 84

ostatní složky – slovní zásoba, fonetika, funkce a významy gramatických struktur, mimojazykové informace.<sup>18</sup> Z toho tedy jasně vyplývá, že se učivo v tomto případě odvíjí od výuky gramatiky a ostatní složky učebnice jsou podřízeny právě gramatickému rozdělení.

Druhá možnost tvorby obsahu je **sémanticko-funkční princip**, kdy je obsah určen na základě tří kategorií:<sup>19</sup>

- **situace** (kontext, mimojazyková realita)
- **téma**<sup>20</sup>
- **komunikativní funkce**

### **Kritéria výběru situací**

Situace mohou být reálné nebo simulované, pro potřeby výuky se užívají situace především simulované, které staví žáka do určité role a nutí jej reagovat na modelovou situaci.

Kritéria pro výběr situací nejsou tak přesná jako gramatická témata nebo slovní zásoby. Výběr situace závisí na mnoha faktorech. Musíme například vědět pro jakou věkovou skupinu je učebnice určena, jakého zaměření budou studenti, abychom vhodně zvolili kontext každé lekce. Nejčastěji se vybírají témata, která jsou všem velmi dobře známá a která spadají do každodenní mezilidské komunikace. Na začátku výuky je standardně prvním tématem vždy představení, jméno, bydliště, věk, národnost atd. Dalšími situacemi, které se vyskytují ve většině učebnic cizích jazyků, jsou například škola, domov, volný čas, povolání, počasí, přátelé, zdraví aj.

S výběrem situace souvisí i výběr lingvistických reálií a kultury, která se k jazyku vztahuje. Kultura je s jazykem neoddělitelně spjata a v mnohých případech jsou to právě kulturní podmínky, které mohou ovlivňovat gramatiků a správná užívání některých výrazů. Proto je velmi vhodné do kontextu vkládat zajímavosti nejen jazykové, ale i slovíčka z oblasti reálií dané země (lingvoreaie), kultury a jiné zajímavosti.

### **Komunikativní funkce**

Komunikativní funkce jsou významy, které doprovázejí výměnu faktických informací, výrazy, které slouží k otevření, udržení a zakončení komunikace, vyjadřují postoje, usměrňují komunikaci, vyjadřují souhlas, nesouhlas, návrh, úmysl, slib, přání,

---

<sup>18</sup> Heindrich, 1988

<sup>19</sup> tamtéž

<sup>20</sup> někteří autoři považují téma za součást situace, někteří naopak vidí téma jako nadřazené celému situačnímu kontextu

úžas, radost, nadšení, obavu, rady, doporučení, kritiku, pochvalu. Patří sem například i pozdravy. Komunikativní funkce je nelehké rozplánovat, v začátcích se snažíme užívat nejběžnější výrazy, jako jsou pozdravy, vyjádření souhlasu a nesouhlasu, poděkování atd. Další do textu komponujeme intuitivně na základě potřeby tématu a situace.

### 4.3. Jednotlivé lekce

Při plánování lekcí je třeba vycházet nejprve z plánu celoročního. Při sestavování se musí co nejlépe stanovit jeho obsah a forma s ohledem na čas, který se může dané problematice v rámci plánu věnovat. Důležité je motto lekce, její pojmenování popřípadě podtitulů, jednotlivé lekce je dobré pojmenovat tak, aby již z názvu bylo patrné probírané téma konverzační a nejlépe i gramatické téma.

Každé lekci odpovídá učivo, které jsme si v rámci metodického modulu vymezili. Stěžejní je pro lekci *plánované téma, které je věcným obsahem učiva*.<sup>21</sup> Každá lekce a tady i jednotlivá témata, která lekce obsahují, by měla být tematicky jednotná co obsahu i formy týká. To znamená, že téma úvodního textu se bude prolínat i v následujících cvičeních, úkolech atd.

Lekce by měla být rozvržena tak, aby se za jednu hodinu žák stihl seznámit se stěžejním textem i doprovodným vysvětlujícím aparátem. Nemělo by docházet k tomu, aby se žák v jedné lekci seznámil s textem a teprve v následující hodině mu byl předložen jazykový aparát. V následující hodině by se už jen mělo probrané učivo z předchozí hodiny procvičovat, opakovat a upevňovat.<sup>22</sup>

Každá lekce se dělí na několik krátkých celků z důvodu přehlednosti a systematickosti výuky. Každá lekce se dělí na následující samostatné celky:

- část gramatická (gramatický text, vysvětlení gramatiky a gramatická cvičení)
- část konverzační (konverzační text, nová slovíčka a fráze, konverzační cvičení)
- gramatologie

### 4.4. Texty

Vhodně zvolený text učebnice vytvoří studentům platformu. Na výběr textů je několik základních požadavků. Texty by měly mít trvalejší hodnotu, aby byl text srozumitelný, obsah textu by měl být co obecného charakteru, každý student by měl být

---

<sup>21</sup> Heindrich, 1988, s. 433

<sup>22</sup> Heindrich, 1988

schopen pochopit a porozumět jeho obsahu. Text by měl být sám o sobě podmětný, je vhodné, aby ve studentech vyvolával diskuzi. Při tvorbě učebnice se využívají **texty umělé**, ty které si sám autor vytvoří ke svému obrazu a účelu, i autentické, tedy texty například z médií. **Autentické texty** mohou představovat oživení a „omlazení“ učebnice, mohou mít na studenty motivační vliv. Po přečtení textu je student sám schopen zhodnotit, na jaké úrovni je jeho jazyková schopnost, po porozumění autentického novinového článku může sám sledovat, na jaké úrovni se jeho jazykové schopnosti nacházejí.

V učebnici se mohou objevit například různé druhy administrativních dokumentů (formuláře, žádosti atd.), mediální autentické dokumenty, například inzerát, reklama aj., dále to mohou být příklady textů z každodenního života (jízdni řád, prospekt, kuchyňský recept, vzkaz atd.). Takovéto autentické dokumenty jsou vhodné nejen k rozšíření slovní zásoby, ale především poskytne studentovi kontakt s reálným užívaným jazykem a umožní mu nahlédnout do kultury studovaného jazyka.

U autentických dokumentů musíme hodnotit především jejich přiměřenost a vhodnost. Text nesmí být nepřiměřeně složitý (subjektivní pocit) ani náročný (lingvistické kritérium). Je-li autentický text příliš obsáhlý nebo náročný, je možnost jej pro potřebu výuky adaptovat. Tuto možnost využívá mimo jiné i R. Choděra.

Při tvorbě obsahu učebnice bychom měli taktéž zvážit, do jaké míry bude zahrnut **jazyk odborný**. Odborný styl jazyka se od obecného liší svou terminologií, věcnou správností a důrazem na efektivnost. Protože se s odborným stylem nutně setkáváme i v běžném životě mimo obecnou komunikaci, doporučuje se odborné výrazy zahrnovat i do výuky cizích jazyků. Rozsah odborné tematiky záleží na stanovených cílech výuky, na typu studentů, pro které je učebnice určena. Podmínkou je, aby byl student schopen pojmut nově předkládané odborné výrazy věcně i jazykově. Vkládání odborných textů do výrazů by ale nikdy nemělo být na úkor obecné terminologie, které je ve výuce jazyka důležitější.

I **umělecký text** je značně odlišný od běžného jazyka, ale i tak je možné a v rámci obohacení výuky i prospěšné jej do učebnice zakomponovat. Často se do lekcí přidávají básně, nebo kratší ukázky prozaických děl. Při výběru je důležité správně zvolit obtížnost textu, aby byli studenti schopni pochopit obsah a zároveň i jazykovou stavbu, která je u uměleckých děl specifická. Zejména poetické texty mohou být na překlad a pochopení náročnější a vyžadují často hluboké porozumění nejen jazykové, ale i kulturní. U uměleckých textů je větší důraz na celkový obsah, proto při práci s takovýmto textem je

dobré pracovat s ním jako s celkem, nerozebírat jej po větách, protože pak by studentova pozornost byla odváděna od pointy textu k rozboru vět a významu jednotlivých slovíček.

#### 4.5. Slovní zásoba

Každý jazyk má svou slovní zásobu, která je tvořena ze slov významových a slov gramatických. Gramatická slova slouží k vyjádření vztahů mezi slovy významovými a je jich několikanásobně menší počet. Při tvorbě cílů bychom si měli nejprve stanovit, jak širokou slovní zásobou chceme v učebnici pojmut, abychom měli představu kolik nových slovíček je třeba do každé nové lekce zařadit. Slovní zásoba je otázkou lingvistiky, které je schopná nám poskytnout seznam významových a gramatických slov.<sup>23</sup> Lingvistiku také využije k třídění slovní zásoby. Třídění podle frekvence slov, podle slovních druhů, nebo například podle sémantického významu (např. synonyma, antonyma atd.)

J. Heinrich dále ve své knize Didaktika cizích jazyků uvádí, že slovní zásobu můžeme dále členit na zásobu **pasivní – receptivní**, která slouží pouze k porozumění textu nebo promluvě a **aktivní – produktivní**, jejímž cílem je aktivní užívání slovní zásoby v plynulé komunikaci. Toto členění je pro výuku jazyku obzvláště důležité, protože slovní zásobu, kterou si má student zapamatovat aktivně je třeba prezentovat a pracovat s ní jiným způsobem, než se slovní zásobou pasivní. Aktivní zásoba je vždy o poznání menší, než zásoba pasivní, dle Heinricha je to 1:2 až 1:5, udává také, že osvojení aktivního cizího jazyka je až patnáctkrát těžší, než osvojení pasivního jazyka.

Mezi jazykovou zásobou nepatří jen systém jednotlivých slov. Je třeba, aby se při výuce cizího jazyka kladl důraz na takzvaná ustálená slovní spojení dvou a více slov.

#### Výběr slovní zásoby

Slovní zásobu bychom měli volit na základě požadavku efektivity, srozumitelnosti a praktického využití. Slovní zásoba musí být vhodně volena na základě kontextu a tematického ladění lekce, ke které se vztahuje. Měla by být vhodně propojena s gramatickou částí. Základním hlediskem pro výběr a řazení nových slov jsou frekvenční slovníky. Dopředu bychom měli vědět, na jakou úroveň by se student měl dostat po zvládnutí probrané látky a podle této úrovně zvolit lexikální minimum. Na základě

---

<sup>23</sup> Tento seznam nebude nikdy konečný, jelikož každý jazyk se neustále vyvíjí a proměňuje, nová slova vznikají a stará postupně mizí. Slovní zásoba jazyka je otevřený systém.

konzultace s odbornou lingvistickou literaturou si zvolíme přibližný počet slov, které má student ovládat a který by měla učebnice obsahovat. Tento objem stanovíme na které je nutné ke komunikaci v běžných situacích a ke čtení jednodušších textů. Nutno dodat, že většina jazyků má již zpracovány frekvenční seznamy i na odborné termíny, mnohdy rozdělené podle jednotlivých oborů. Takto vybraná slovní zásoba bude jednou z částí cíle učebnice. Slovní zásoba musí být rovnoměrně rozložena do jednotlivých lekcí a musí na sebe logicky navazovat. V úvodních lekcích je vhodné prezentovat menší, zato ale pečlivě vybranou slovní zásobu. Student je totiž na počátku studia zahrnut množstvím nových informací týkajících se daného jazyka. V začátcích se větší prostor věnuje fonetice a nacvičuje se správná výslovnost, poté, co studenti ovládají základy fonetiky a není pro ně zápis jazyka již něčím neznámým, mohou se více soustředit na významy a aktivní užívání nové slovní zásoby. Složitější a na zapamatování náročnější výrazy je vhodné zařazovat do lekcí opakovaně.

### **Forma prezentace nové slovní zásoby**

V učebnicích cizích jazyků nalezneme hned několik způsobů prezentace nových slovíček. Nejčastější, nejjednodušší a časově nejúspornější způsob je překlad do mateřského jazyka. Struktura prezentace nových slovíček tak většinou vypadá tak, že se na jednu stranu listu uvedou slovíčka nová a na protilehlé straně se prezentuje jejich sémantický význam v mateřském jazyce, tato sloupečková forma je výhodná i při opakování slovíček, student si jednoduše jednu část strany zakryje a snaží se vybavit výrazy na straně druhé.

Další možností výkladu nových výrazů je výklad opisem. Tato forma seznámení s novými slovíčky je pro studenty náročnější, jelikož vyžaduje, aby student do cizího jazyka již alespoň částečně proniknul. Tato metoda prezentace je vhodná pro pokročilé studenty. Slova se v daném jazyce vysvětlují na základě opisu, synonym či antonym. Výhodou této formy je současné procvičení starší slovní zásoby, naopak nevýhodou je fakt, že ne každý student si k danému popisu přiřadí konkrétní představu. Další formou prezentace nové slovní zásoby je uvádění slovíček za textem, kdy jsou jednotlivá slova uvedena nikoli ve sloupci, ale postupně za sebou na řádcích. Tato forma prezentace nových slovíček je ale poměrně nepřehledná. J. Heindrich rozděluje učení nové slovní zásoby do tří etap. První etapa je zaměřena právě na správné zvládnutí výslovnosti, množství aktivně zvládnutých výrazů je malý počet, v druhé etapě se množství lexikálních položek zvyšuje a student si rychle rozšiřuje slovní zásobu. K již známým výrazům se

doplňují synonyma, antonyma apod. Třetí etapa je taktéž doplňovací, ale i shrnovací. Student si vytvoří určité tematické okruhy, s nimiž se mu asociují již naučené slova a učí se je aktivněji používat. Je schopen rozumět i ještě nepoznaným výrazům na základě asociace a intuice, nebo rozšiřuje idiomatické obraty. Nově prezentovaná slovíčka je vhodné ihned procvičovat a opakovat, protože aktivním užíváním si studenti nejlépe výraz zapamatují.

J. Heinrich dále umožňuje, že je při rozvržení lekcí počítat i s faktem, že některé jazykové materiály, ať už gramatické, fonetické či jiné způsobují žákům větší obtíže, než jiné. Je proto dobré s tímto při rozvrhu počítat a dopředu si vytipovat jevy, kterým je ve výuce nutné věnovat času více a kterým méně. Obzvláště náročnějším jevům je třeba se věnovat i opakovaně a častěji je zahrnovat do opakovacích cvičení.

#### **4.6. Fonetika**

Strategie při výuce fonetiky je dvojitá. Někde jsou studenti seznámeni nejprve s výslovností (iniciály, finály a tóny) a přepisem do čínštiny *pinyin* a teprve poté, co student tyto fonetické základy ovládá, je seznámen s písmem a čtením. Některé učebnice tak v prvních lekcích neseznamují studenta s čínským znakem vůbec, ty se pak připojují až později. Jiný typ výuky zapojuje čínské písmo do výuky již od první lekce. Obě metody mají své výhody a nevýhody. Při pozdějším přidávání znaků je problém v tom, že si student hůře spojuje znak s jeho sémantickou složkou.

#### **4.7. Gramatika**

Gramatika se dělí na morfologii a syntax a oba tyto prvky hrají ve výuce cizího jazyka nezastupitelnou roli. Při tvorbě učebnice musíme na gramatiku zaměřit z pedagogického hlediska. Hlavním cílem výuky gramatiky cizího jazyka je to, aby ji student automaticky začlenil do své komunikace a intuitivně ji užíval, proto se zaměříme na gramatiku pedagogickou neboli didaktickou.<sup>24</sup>

Stejně tak, jako při tvorbě lexikologického minima budeme postupovat i při výběru gramatických problémů. Lingvistika daného jazyka je nám schopna poskytnout soubor vybraných gramatických jevů, nejlépe seřazených od nejzákladnějších po specifitější,

---

<sup>24</sup> Choděra, 2006: takzvané mluvnické minimum, didaktická gramatika je na rozdíl od gramatiky vědecké značně redukcionistická, což je efekt zásady přiměřenosti, kterou poprvé definoval J. A. Komenský. Je průnikem poznatků lingvistiky, psychologie a obecné didaktiky. Didaktická gramatika je souborem gramatických návyků, které se mají stát součástí žákova ideolektu.

abychom je pak mohli pragmaticky rozložit do celé učebnice. Kritérii výběru gramatických jevů se zabývá mimo jiné i studie J. Káranského a udává následující kritéria výběru:

- systémovost,
- pravidelnost
- stylistická neutrálnost
- frekvence
- ne/shoda se studentovou mateřštinou

Někdy se přidávají i další kritéria, jako například kritérium snadnosti osvojení daného jevu.

Nová gramatická látka by nejlépe měla být probírána na již známých a jednoduchých slovních spojeních. Je dobré se tedy v gramatických příkladech vyvarovat slovíčkům, která jsou právě probírána v dané lekci.



#### 4.8. Cvičení

- Překládová – z cizího jazyka do mateřštiny nebo naopak
- Doplnovací cvičení
- Tvoření vět/slov
- Skládání vět
- Seskupování slov podle určité tematiky
- Přiřazovací cvičení
- Obměňování slov
- Odpovědi na otázky
- Poslechová cvičení
- Diktát
- Popis obrázku
- Dialogická a konverzační cvičení
- Oprav chybu v textu

Cvičení by měla mít jasný cíl a musejí být dopředu na základě těchto cílů koncipována. Zadání cvičení musí být jasné bez, aby je každý student byl schopen pochopit. Upřednostňují se jednoduché a přesné formulace. I u procvičování platí pravidlo přiměřenosti. Nemá vhodné zařazovat do procvičovacích cvičení nová slovíčka za účelem zvětšení slovní zásoby, doporučuje se spíše aktivní zvládnutí slovíček, které si stanovíme ve slovní zásobě. Musíme přihlížet k organickému spojení s ostatním učivem, k jejich vztahu k mateřskému jazyku.<sup>25</sup> Řazení cvičení musí být logické, cvičení by měla být řazena od nejjednodušších po složitější a komplexnější. Zásadou ale zůstává, že by měla být snadno pochopitelná a plynule proveditelná. V ideálním případě se náročnost cvičení stupňuje a cvičení jsou v souladu s Bloomovou taxonomií poznávacích cílů (zapamatování, porozumění, aplikace, analýza, syntéza a tvůrčí hodnotící posouzení).

Cvičení jsou důležitou částí učebnice, sloužící k upevnění probrané látky. V rámci lekce se jedná o cvičení gramatická, kde se procvičuje nové učivo.

Stejně tak by v učebnici neměla chybět cvičení zaměřená na dlouhodobější opakování. Vhodné je zvolit si interval, po kterém bude vždy procvičeno více lekcí najednou. Například po každé páté/desáté lekci. Další variantou je soustředění nejprve na zvládnutí určitého kvanta probrané látky, z počátku nevkládat opakovací lekce často, ale

---

<sup>25</sup> Heindrich, 1988

postupně s probranou látkou přidávat intervaly opakovacích lekcí. Některé učebnice mají vypracovány samostatné cvičební sešity.

Cvičení, která slouží k procvičování nové slovní zásoby by měla nová slova užívat tak, aby byla centem věty. Nejlépe na jednu větu jedno nové slovo. Nová slovíčka a gramatika by se měli vzájemně prolínat a několikrát v lekci opakovat. K trvalému zapamatování nezbytné důsledné opakování a to ihned po představení látky a následně se k němu vracet ještě během hodiny. Učebnice by měla být pro takové opakování vodítkem.

#### 4.9. Gramatologie

Čínské písmo je při studiu čínštiny považováno za nejobtížnější část jazyka, což je způsobeno tím, že pro většina studentů, kteří ve své mateřštině užívají abecedu, je znakové písmo novou formou zápisu. Čínské písmo je velmi komplexní a vyžaduje jiný studijní postup, než jsme zvyklí u evropských jazyků, kde je základ latinka. Čínskému písmu se tedy samotní studenti i učitelé věnují mnohdy daleko více času, než procvičování náslechu či konverzaci.

V první lekci bychom měli studentů sdělit obecné informace týkající se znaků, krátce představit historii, typy čínského písma a jeho historii. V první lekci by učebnice měla studenty seznámit s osmi tahy, s celkovou strukturou znaku a pravidly pro jejich psaní. Každý znak má svou sémantickou a fonetickou složku. Student by měl být na počátku s pojmem radikál, který odkazuje k sémantické stránce jazyka, a s pojmu fonetikum, které odkazuje k jeho zvukové stránce. Student by měl během prvního semestru zvládnout rozpoznávat většinu radikálů, to mu bude přínosem nejen při zapamatování si významu znaku, ale i při slovníkovém vyhledávání neznámých znaků, které jsou řazeny právě podle radikálů a počtu tahů. Při prezentaci nových znaků se doporučuje přidávat. Některé radikály vystupují i samostatně jako znaky, proto při jejich prezentaci na tuto skutečnost upozorníme, popřípadě i na jiné ke znaku se vztahující detaily, které mohou napomoci k zapamatování a fixaci znaku. Je dobré například upozorňovat na zvláštnosti či zajímavosti. Například znak „dobrý“ 好 = „žena“ 女 + „dítě“ 子; znak „hubený“ 瘦 = „nemoc“ 疒 + fonetikum *sou* 叟, nebo například spojovat znaky s příběhy jejich vzniku. Tyto detaily pomáhají studentům lépe si prvek zapamatovat a především na začátku studia jim dodávají potřebnou motivaci k dalšímu studiu.

Student by měl být již v prvních lekcích seznámen s rozdílem mezi slovem a znakem 词 a 字. AŽ 80% čínských slovíček je tvořeno složeninami – seznámit studenty s principy skládání takových slov.

Při studiu čínského písma v jeho zjednodušené podobě, je vhodné, aby se studenti v pokročilé fázi studia seznámili i s jejich složitou formou. Nikoli aktivně, ale aby byli schopni alespoň pasivně rozpoznávat nejfrekventovanější znaky v jejich původní nezjednodušené verzi. Student, který ovládá zhruba 500 často užívaných znaků a 100 nejčastějších radikálů má již dostačující povědomí o skladbě znaků, v této fázi již není úplným začátečníkem a je dobré jej se převodem složitých znaků seznamovat. Složité znaky můžeme vnímat i jako zpestření učebnice a výuky znaků.

Metody užívané při výuce čínských znaků:

- pořadí tahů, názvy jednotlivých tahů
- příběhy spojené se znaky (slunce vedle měsíce = světlý 明)
- odhadování na základě radikálu a fonetika
- rozpoznávání znaků, využívání jejich synonym a antonym při výuce, spojování nových znaků s již naučenými. (学, 学生, 学习, 大学, 同学 atd.)
- slovní hry
- převody mezi jednoduchými a složitými znaky

Při tvorbě materiálů je třeba si na začátku stanovit, kterou formu čínských znaků budeme vyučovat. V roce 1956 došlo v Číně ke zjednodušování některých znaků, v některých částech Číny se ale dodnes používá složitá varianta. V 70. a 80. letech minulého století se vyučovali znaky složité, nyní se ale většina začínajících studentů učí již znaky zjednodušené a ke složitým se dostávají až při pozdějším studiu. Výuka složitých znaků má výhodu především v tom, že se zde více uplatňuje tradiční sémanticko – fonetická struktura.

Důležité pro výukový materiál je i zvolení správného přepisu čínských znaků do latinky. Nejstarším přepisem čínských znaků do latinky je Wade-Gilesova transkripce, existuje ale mnoho přepisů, které jsou přizpůsobeny fonetickému zápisu mateřského jazyka studentů, pro které je transkripce určena. Kromě již zmíněné anglické transkripce byla vyvinut i francouzský přepis, německá atd. Pinyin, oficiálně uznávaný přepis čínštiny, byl představen až v roce 1958. Česká transkripce je z padesátých let minulého století a je

aktivně využívána českými médii, proto je pro naše studenty dobré se s ní již na počátcích studia seznámit, ale materiály k výuce by měli být ve standardním přepisu pinyin.

#### **4.10. Mimojazykové prvky učebnice**

Vizuální atraktivnost učebnice ještě není známkou její kvality, Mimojazykové prvky učebnice neobsahují nové informace a zabezpečují osvojení informací obsažených v textu. Lze je seskupit do tří kategorií<sup>26</sup>:

- aparát organizace osvojování - např. vyznačení, otázky, tabulky, návody
- ilustrační materiál - např. obrázková složka
- orientační aparát - např. předmluva, obsah, nadpisy

### **5. Pedagogika čínštiny**

Výzkum výuky čínštiny je poměrně novou disciplínou. Od roku 1966 je výzkum soustředěn kolem amerického časopisu Journal of Chinese Language Teachers Association (JCLTA), který je prvním periodikem, které se soustředí na výuku čínštiny. V Číně k tomuto tématu vychází časopis 世界汉语教学 výuka čínštiny ve světě a 语言教学研究 výuka jazyků a její výzkum. Mnoho publikací na toto téma bohužel zatím nenalezneme, se stále rostoucím počtem studentů, zabývajících se právě čínštinou můžeme ale v blízké době očekávat pomalý nárůst publikací na téma pedagogiky čínštiny. Ve Francii existuje French Chinese Language Association (FCLTA), v Číně je pak největší China National Office for Teaching Chinese as a foreign Language (NOCFL) známá pod názvem hanban. V Japonstu je Association od Chinese Language a podobné organizace existuje i v Německu nebo v Austrálii.

Čínština se dělí tradičně na tři úrovně na základě počtu znaků, které student ovládá. První stupeň, začátečník ovládá kolem 1000 znaků. Středně pokročilý student čínštiny by měl ovládat zhruba do 3000 znaků a pokročilá znalost je nad 3000 znaky. Toto hodnocení je ale poměrně vágní. Množství naučených znaků nám nic neříká o tom, nakolik student ovládá komunikovat v jazyce, zda je schopen zeptat se na cestu, objednat si hotel, nakoupit jízdenku, zvládnout situaci u doktora atd. Navíc není jasná spojitost mezi množstvím nastudovaných čínských znaků a schopností studenta v čínštině komunikovat a aktivně výrazy užívat. Dále je určení úrovně studenta na základě naučených znaků vágní

---

<sup>26</sup> Sikorová, 2007 (Sikorová, 2007)

z důvodu, že není jasné, které znaky by měli patřit do úrovně první, základní a které náleží do úrovně pokročilé. Richard Chi ve své eseji<sup>27</sup> uvádí, že tradičně se v čínském prostředí klade velký důraz právě na čtení a na text a toto myšlení i nadále často ovlivňuje čínské vzdělání, včetně materiálů a výzkumů týkající se výuky čínštiny jako druhého jazyka. Domněnka je taková, že pokud je student schopen porozumět psanému literárnímu či odbornému textu, je tedy automaticky schopen stejně těžký či jednodušší sám aktivně reprodukovat.

Tři úrovně pokročilosti slovně pomocí cílů:

|            |   |
|------------|---|
| poslech    | student rozumí jednoduchým otázkám, odpovědím, vyjádřením a přímému dialogu. Má schopnost rozumět hlavním bodům běžného jazyka, nikoli však celému významu.     |
| konverzace | zvládá vytvářet své vlastní věty na základě zvládnuté slovní zásoby, nedělá mu problém kratší konverzace v čínštině, vytváří kratší otázky a odpovídat si na ně |
| čtení      | má velmi hrubou představu o obsahu autentického textu, není schopen pochopit jeho význam  |
| psaní      | zvládá napsat čínské znaky, které dokáže aktivně používat, je schopen vytvořit kratší texty jako je například dopis.  |

Je schopen užívat čínský jazyk tak, je mu rodilý mluvčí, který má zkušenost se studenty začátečníky, je schopen porozumět. Má představu o rozdílu mezi mluvenou a psanou čínštinou.

Čínské písmo je velmi komplexní a vyžaduje jiný studijní postup, než jsme zvyklí u evropských jazyků, kde je základ latinka. Čínskému písmu se tedy samotní studenti i učitelé věnují mnohdy daleko více času, než procvičování náslechu či konverzaci.

---

<sup>27</sup> Towards a Communicative Model for Teaching and Learning Chinese, in Chinese Pedagogy: An Emerging Field



### III. PRAKTICKÁ ČÁST

#### Úvod k praktické části

Při stanovování pořadí gramatických témat jsem postupovala následně.

Nejprve jsem rozdělila gramatiku čínštiny na jednotlivá témata, základním vodítkem mi byla publikace p. Švarného: Úvod do studia hovorové čínštiny. Vybraná náročnější témata jsem rozdělila do více částí:

- tvoření otázek
- vyjádření minulosti
- vyjádření budoucnosti
- vyjádření přítomnosti
- modifikovaná slovesa

Dále jsem nashromáždila množství učebnic čínštiny, abych se inspirovala jejich nevázaností gramatických témat. Záměrně jsem přitom volila typy těchto učebnic. Některé zaměřené pouze na gramatiku, například *Claudia Ross: Chinese Grammar, Yip Po-Ching and Don Rimmington: Basic Chinese*, jiné pokrývající i ostatní části jazyka Xu Guimei: *Developing Chinese Elementary Comprehensive Course I. and II.*, *Yang Jizhou: Hanyu Jiaocheng 1. -3. díl.*

Celou učebnici jsem rozdělila do 30 lekcí, po každé páté probrané lekci jsem zařadila opakování, tudíž učebnice obsahuje 24 čistých lekcí. Při řazení jednotlivých témat jsem postupovala dle zásad míněných v první části této práce. Nejdůležitějším faktorem bylo řazení od nejjednodušších po nejsložitější a zároveň od nejfrekventovanějších po méně užívané. Do každé lekce jsem se snažila řadit tři různá témata, mým cílem bylo do jedné lekce vložit jedno téma složitější a dvě jednodušší. Zároveň pokud se některá témata doplňovala, snažila jsem se zařadit co nejbližší k sobě.

Práce na řazení byla kombinatoricky poměrně náročná a výsledek po celou dobu proměnlivý. Jelikož se jedná o model a jeho funkčnost by ukázalo jen celé navržení učebnice, jsem si jistá, že by se s tématy dalo jistě i nadále manipulovat. Nicméně tento model představuje odrazový můstek, od které se může autor učebnice odrazit.

Poté, co jsem rozdělila témata do všech 24 lekcí, jsem každé opatřila poznámkami, týkající se základních bodů, které by k danému tématu neměly chybět. Je již na tvůrci, jakou formou je bude prezentovat a do jaké míry je bude následovat. Jelikož se jedná pouze o gramatický výklad, vynechala jsem znaky a použila výhradně pinyin, zároveň

jsem nepokládala za nezbytné u všech čínských vět uvádět překlad do češtiny, proto jej uvádím jen v rámci některých témat.

## Rozdělení gramatických témat

### 1. Lekce I.

|           |   |            |
|-----------|---|------------|
| Téma č. 1 | základní syntaktické a morfologické pojmy | S-V-O      |
| Téma č. 2 | sloveso identifikace „být“                | <i>shì</i> |
| Téma č. 3 | zájmena                                   |            |

#### 1.1. Téma č. 1: základní syntaktické a morfologické pojmy

Na začátek zvolíme jednoduchý úvod do problematiky gramatiky češtiny, vysvětlíme základní syntaktické a morfologické pojmy užívané v následujících lekcích. Důležitá je i zmínka ohledně skloňování/ohýbání čínských slov, tedy že se slova v čínštině neskloňují ani nečasují. Neměl by chybět ani úvod do morfologické stavby slov, i když se nejedná vyloženě o gramatické téma, tedy že slova jsou většinou jednoslabičná, dvojslabičná a trojslabičná.

V úvodní lekci se také zmíníme o větné stavbě čínštiny, tedy o struktuře, kterou zkracujeme SVO (subject-verb-object), na tuto skutečnost budeme studenty upozorňovat i v následujících kapitolách během některých probíraných gramatických výkladů, jelikož tvoří základní kámen gramatiky čínštiny. Čínská věta má pevný pořádek slov: podmět - přísudkové sloveso - předmět, na rozdíl od češtiny nemůžeme se slovy tolik manipulovat, větné členy jsou určovány právě na základě postavení ve větě. Například příslovečná určení v češtině stojí v čínské větě nejčastěji mezi podmětem a přísudkovým slovesem, přívlástek pak stojí vždy před slovesem.

Dále bychom se měli zmínit o slovních druzích (gramatických charakteristikách), na začátek ovšem zvolíme jen rychlé seznámení, abychom studenty na začátek nepřehltli informacemi, které by si nemohli spojit s konkrétními příklady z důvodu nízké slovní zásoby. Za vhodnou strategii považuji srovnávání se slovními druhy, které jsou příbuzné s



mateřským jazykem a vynechání specifikace čínštiny. Můžeme se zmínit o podstatných jménech (neskloňují se, nemají rody, většinou nerozlišují jednotná a množná čísla), zájmech / zástupných slovech (já, ty, on, on/ona/ono/, my, vy, oni/ony/ona, množné číslo pomocí přípony *men*), slovesech (nemají osobní koncovky, nevyjadřují čas, osobu, číslo, jsou dána osobou a číslem podmětu).

### 1.2. Téma č. 2: sloveso identifikace *shì* ve významu “být”

Toto sloveso zařazuji na začátek gramatiky, jelikož nám hned na začátek pomůže s tvorbou vět, můžeme si pomocí něj přiblížit i téma předchozí, na ukázce několika krátkých vět popíšeme základní větnou stavbu a slovní druhy.

Pro doplnění můžeme uvést: v čínštině existují 3 ekvivalenty českého slovesa “být“, jde o slovesa *yoǔ*, *zài* a *shì*, pro začátek představíme pouze zběžně sloveso *shì*. Ostatním se budeme věnovat později.

### 1.3. Téma č. 3: zájmena

Toto téma navrhuji do první lekce, hlavně z důvodu doplnění prvního gramatického tématu, stejně tak jako téma č. 2. Aby studenti již v první lekci mohli tvořit jednoduché věty. Představíme všechna zájmena: *wǒ*, *nǐ*, *tā*, *wǒmen*, *nǐ men*, *tāmen*.

## 2. Lekce II.

|           |                   |           |
|-----------|-------------------|-----------|
| Téma č. 1 | tvoření otázek I. | <i>ma</i> |
| Téma č. 2 | zápor             | <i>bù</i> |
| Téma č. 3 | volné téma        |           |

### 2.1. Téma č. 1 - tvoření otázek I.

Jako jedno z prvních probíraných gramatických témat bude tvorba otázek, jelikož je ale toto téma obsáhle, rozdělím jej do několika podkategorií podle způsobu tvoření otázky. Neměly bychom zapomenout opět upozornit studenty na neměnnou strukturu čínské věty SVO, kterou jsme představili v úvodní lekci, takto struktura se totiž nemění ani ve větách tázacích.

Typy otázek: - doplňovací

- zjišťovací

- rozlučovací

Téma otázek můžeme otevřít nejprve otázkami doplňovacími, nebo otázkou zjišťovací *ma*. Otázka zjišťovací bývá nejčastěji vyjadřována dvěma způsoby:

Pomocí atonického *ma* na konci věty. Například *nǐ yě xuéxì hànyǔ ma?* Odpověď na otázku pomocí *ma* se nejčastěji používá *shì / shì a / duì*.

## 2.2. Téma č. 2 – zápor

Opět můžeme zdůraznit důležitost pořádku vět v čínštině - záporné věty mají v čínštině stejný pořádek vět jako věty kladné. Záporku klademe před přísudkové sloveso, pokud ale chceme negovat jen určité okolnosti, klade se před výraz, který chceme negovat, většinou příslovce, určení místa apod. Záporkou je slovo *bu*<sup>28</sup>

Opět doplníme příklady: *wǒ bú shì lǎoshī, wǒ bù xué hànyǔ*

## 2.3. Téma č. 3 - ?

## 3. Lekce III.

|           |                                   |   |
|-----------|-----------------------------------|---|
| Téma č. 1 | tvoření otázek II.                | doplňovací<br><i>opakování záporky bu</i> |
| Téma č. 2 | sloveso <i>yǒu</i> ve významu mít | <i>yǒu</i>                                |
| Téma č. 3 | větné částice                     | <i>ne</i>                                 |

### 3.1. Téma č. 1 - tvoření otázek II. – otázky doplňovací

V lekci předchozí jsme otevřeli téma tvoření otázek otázkami doplňovacími pomocí slovesné přípony *ma*. V lekci číslo 3 se zaměříme na otázky doplňovací a otázky tvořené pomocí větné částice *ne*. Otázka doplňovací se tvoří s pomocí otázkového slova / tázacího zájmena (*shéi* „kdo“, *shénme* „co, jaký“, *shéide* „čí“, *na* „který“). Zdůrazněn bude fakt, že tázací slovo má v otázce doplňovací vždy své místo, podle toho, kterým je větným členem (SVO). Následně uvádíme jednoduché příklady na základě slovíček probíraných v prvních 2 lekcích.

<sup>28</sup> záporka *me2i* bude zmíněna v lekci č. 11

*Tā shì shéi?*

*Tā shì lǎoshī*

Ve stejné kapitole můžeme představit i otázky tvořené opakování přísudkového slova/přídavného jména a zápornky *bù / méi*.

Příklad: *nǐ máng bù máng?*      *hě n máng / bù máng.*

*tā shì bushi ni péngyou?*      *shì / búshì*

Otázka rozlučovací - pomocí spojek *háishi* „nebo“ je na třetí lekci již pokročilejší, proto může být zařazena později.

### 3.2. Téma č. 2 – sloveso *yǒu* ve významu „mít, vlastnit“

Studenti se již seznámili podrobněji se slovesem *shì* a dalšími jednoduchými slovesy v rámci slovní zásoby. Ve třetí kapitole postačí, když sloveso *yǒu* představíme v jeho původním významu „mít“, „vlastnit“. Můžeme opět použít poznatky z úvodní lekce a popsat strukturu jednoduchých věty dle S-V-O. Například *wǒ yǒu qián*. Nesmíme opomenout fakt, že toto sloveso netvoří zápor pomocí *bù*, které jsme poznali v minulé lekci, nýbrž s druhou zápornkou *méi*. Jelikož bude zápornka probrána důkladněji ve spojení s minulým časem, nemusíme ji detailněji představovat.

### 3.3. Téma č. 3 – větné částice – *ne*

Větná částice *ne* je v čínštině velmi variabilní, jelikož ji ale zařazují na začátek do třetí lekce, bylo by pro studenty zbytečné uvádět všechny. Mým cílem je *ne* představit především jako další formu otázky zjišťovací.

## 4. Lekce IV.

|           |                           |   |
|-----------|---------------------------|---|
| Téma č. 1 | numerativy                | + výklad číslovek   |
| Téma č. 2 | deiktická ukazovací slova | <i>zhè , nà</i>   |
| Téma č. 3 | tvoření otázek III        | Doplnění doplňovací otázky <i>jǐ</i> a <i>duōshǎo</i> , otázky pomocí opakování a záporu. |

### 4.1. Téma č. 1 - numerativy

Ve čtvrté lekci by již studenti měli být s jazykem dostatečně seznámeni, zvládají základy fonetiky, chápou uspořádání čínské věty atd. Je pravidlem, že složitější věci se

zařazují do výuky později, než věci jednodušší. Numerativy jsou výrazy, které se v češtině, v mateřském jazyce, nevyskytují, nicméně je ale zařazují již do 4. lekce, jelikož se domnívám, že jsou pro studenty poměrně jednoduché na pochopení. Navíc je poměrně vhodné je zařadit do blízké následnosti po číslovkách jednoduchých. Do stejné, popřípadě následující, lekce bych také navrhovala zařadit téma tvoření otázek pomocí otázkových slov *duōshao* a *jǐ*.

V lekci by k tématu měly zaznít základní fakta týkající se počítání věcí v čínštině. Počítání osob, zvířat a věcí se v čínštině děje za pomoci numerativů. Látky, které se počítat nedají, se oproti tomu měří pomocí měrových jednotek. Můžeme zde taktéž použít srovnání s češtinou, kde za číslovku klademe podstatné jméno, v čínštině se ale nejprve číslovka pojí se zvláštním slovem, kterému říkáme numerativ.

Numerativů je velké množství a ve čtvrté lekci nemůžeme studenty seznámit se všemi, navíc to není ani nutné. Zmíníme se jen o těch frekvenčně nejpoužívanějších, v následujících lekcích budeme přidávat další numerativy, ale ty již nebudou řešeny v gramatické části, nýbrž budou zařazeny v rámci rozšíření slovní zásoby.

V rámci výkladu numerativů nastíníme rozdělení slov do tříd podle podobnosti, vzhledu a vlastností (dlouhé předměty, předměty s rukojetí atd.) a vybereme několik frekvenčně nejužívanějších. Zmíníme se i o měrových jednotkách, jelikož je nebudeme jednotlivě probírat v následujících lekcích. Budou pouze zmíněny v rámci slovní zásoby.<sup>29</sup>

V čínštině funkční charakteristika slova kolísá, proto jeden výraz může být jednou numerativem a v jiném spojení měrovou jednotkou, například *zhāng*. Nebo *sovo wǎn* „miska“ může být měrová jednotka ale i podstatné jméno, to se pak gramaticky ve větě projeví tak, že u počítání misek *wǎn* jako podstatných jmen bude za číslovkou numerativ.

#### **4.2. Téma č. 2 - deiktická/ukazovací slova *zhè /nà***

Původně jsem měla v záměru, zařadit toto téma do jedné z dřívějších lekcí, ale usoudila jsem, že by bylo dobré téma probírat až poté, co studenti mají již povědomí o numerativech a nikoli dříve. Proto jsem je zařadila společně s numerativy do lekce čtvrté.

---

<sup>29</sup> Důležitým příznakem je to, že měrová slova mají svůj konkrétní význam a musí se do češtiny překládat, mohou být i samy učeny přívlaskem, což numerativ jako takový nemůže. Dalším rozdílem mezi numerativem a měrovou jednotkou je to, že numerativ musí být postaven pouze před podstatné jméno, za měrovou jednotkou může následovat i přívlaskem.

Důležité je pořadí v případě, kdy je jméno určeno ukazovacím zájmenem i číslovkou, v takovém případě bude nejprve ukazovací slovo, za ním bude následovat číslovka, numerativ a nakonec určované slovo.

### 4.3. Téma č. 3 - otázky III. otázky na počet – *jǐ*, *duōshǎo*

Téma do čtvrté lekce zařazují v návaznosti na již probíraná témata tvoření otázek v lekci druhé a třetí. Otázky na počet jsou rozšířením otázek doplňovacích, které jsme probrali v lekci č. 2. Pro českou otázku „kolik?“ máme v češtině dva výrazy: *jǐ* a *duōshǎo*. Rozdíl je významový i gramatický. Otázku *jǐ* užíváme, jedná li se o menší počet, který není větší, než deset. Otázka druhá již omezená počtem není. Gramatický je rozdíl především v tom, že za *jǐ* se klade numerativ vždy, u *duōshǎo* není numerativ podmínkou.

Lekce č. 4 v tomto návrhu by dále mohla obsahovat zmínku o vyjádření přibližného počtu, který se v čínštině vyjadřuje tak, že se za sebe položíme 2 číslovky po sobě jdoucí, například „sedm až osm lidí“ *qī bā ge rén*, „pět až šest set lidí“ *wǔ liù bǎi rén*, „pět až šest tisíc lidí“ *wǔ liù qiān rén* atd.

## 5. Lekce V.

|           |                             |                           |
|-----------|-----------------------------|---------------------------|
| Téma č. 1 | objektová slovesa + předmět | + PT                      |
| Téma č. 2 | adjektiva                   | <i>tvoření přívlastků</i> |
| Téma č. 3 | přívlastnění / přívlastky   | <i>de</i>                 |

### 5.1. Téma č.1 - objektová slovesa

Je to první gramatické téma věnované pouze slovesům, nejprve tedy studenty do problematiky uvedeme. Objektová slovesa jsou původně spojení slovesa a předmětu, například „dělat“+”práce“. Zdůrazníme důležitá fakta, jako například to, že slovesa z těchto spojení se vyskytují i samostatně, obě složky je možné od sebe oddělit, první složku lze většinou spojit se slovesnými příponami a že mezi obě složky lze vkládat samostatná slova. Objektová slova se dále nepojí s přímým předmětem, pojí se pouze s předměty, vyjádřenými různými předložkovými vazbami

Na úvodu tohoto tématu můžeme připomenout poznatky, které jsme uváděli již v úvodu. Především to, že se slovesa nečasují. Všeobecné děje se vyjadřují slovesem bez jakékoli přípony a v případě záporu užíváme zápornku *bù*.

Slovesa v čínštině bývají blíže určená, slovesa určujeme pomocí těchto prostředků:

- příponou
- příslovcem (*yě*, zápornky)
- pomocným slovesem před (*zài*)
- spojením s jinou větou

Téma objektových sloves dále můžeme rozvinout základní charakteristikou předmětu v čínštině. Předmět je slovo, které doplňuje sloveso. V čínštině existují slovesa předmětová, jsou to slovesa, která musejí mít předmět vždy. Proto v čínštině existují i tzv. formální předměty. Pokud chceme říci, že někdo něco dělá, ale nechceme přímo konkretizovat předmět. Například, chceme-li přeložit sloveso „mluví“ nestačí pouhé *shuō*, musíme připojit předmět, který se ale nepřekládá *shuōhuà*. Formální předmět tedy nic nepřidává k významu věty. U vysvětlování tohoto tématu můžeme použít metodu negativního příkladu, aby byl výklad názorný. Tedy ukázat správný a chybný překlad: např. *wōmen xiě zì* „píšeme“ *nikoli* „píšeme znaky“, *zou lù* „jít“ *nikoli* „jít cestou“ atd.

## 5.2. Téma č. 2 – adjektivum

V čínštině má tzv. přídavné jméno velmi blízko slovesu, jelikož bývá často přísudkem! Adjektivum v přísudku mnohdy nepotřebuje ani sponu, nevyjadřuje ani stupeň (stejně tak jako se sloveso neskloňuje). Adjektiva bývají nejčastěji spojována s příslovcem míry, nejčastěji pak s příslovcem *hě n*, to je ale v tomto spojení pak většinou jen formální, to znamená, že se nepřekládá. Dále se často pojí s příslovcem *tài*, *shì fēn*, *fēicháng* atd.

Pokud je adjektivum použito ve větě jako přívlastek, stojí před slovem blíže určeným, (*hóng huā* – „červená květina“), u dvouslabičných adjektiv je nutné vkládat přívlastkové *de* (*gǔ lǎo lófáng* „historická budova“), stejně tak, je-li adjektivum modifikováno příslovcem míry, je nutné vložit *de* (*hě n dà de wū zì* „velmi velký pokoj“).

## 5.3. Téma č. 3 – přívlastnění *de*

V návaznosti na zmiňovaná adjektiva, zařazují do lekce páté ukazatel přivlastnění, kterým je atonické *de*. Používáme jej, pokud chceme vytvořit přívlastek. Opět je tu důležitým faktem, že čínština má neměnný pořádek slov, proto přívlastek musí stát před slovem, které určuje. Pro základní gramatickou strukturu v tomto případě platí: člen určující - *de* - člen určovaný. Přivlastnění pak můžeme vytvořit velkého množství slovních spojení. *De* určuje vlastníky, původce atd.

|                   |                               |                                |
|-------------------|-------------------------------|--------------------------------|
| zájmena           | <i>wǒ de, nǐ de, wǒmen de</i> | „moje“, „tvoje“, „naše“        |
| podstatná jména   | <i>péngyou de bě nǐ</i>       | „sešit přítele“                |
| přídavná jména    | <i>hǎo de shū</i>             | „dobrá kniha“                  |
| slovesa           | <i>chí de dōngxi</i>          | „věci k jídlu“                 |
| objektová slovesa | <i>mài huā de rén</i>         | „prodejce květin“              |
| slovesná fráze    | <i>gēn wǒ lái de rén</i>      | „člověk, který se mnou přišel“ |

Pokud nastane situace, kdy podstatné jméno v postavení přívlastku je i samo dále určeno jiným přívlastkem, pak můžeme do češtiny překládat jen 2. pádem.

Přípona *de* je také nutná, jeli přídavné jméno nějak zdůrazněno záporem nebo příslovcem. Pokud je podstatné jméno, k němuž se přívlastek vztahuje zamlčeno, také je přípona *de* nutná.

## 6. Lekce VI. – opakování

## 7. Lekce VII.

|           |                   |                                       |
|-----------|-------------------|---------------------------------------|
| Téma č. 1 | určení místa I.   | záložky, především jednoslabičné      |
| Téma č. 2 | slovesa existence | <i>zài a yǒu</i>                      |
| Téma č. 3 | předložky         | <i>cóng, lì, wàng, dào, zài, jì n</i> |

### 7.1. Téma č. 1 – určení místa I. (záložky)

Tuto lekci jsem navrhla tak, aby se tematicky věnovala vyjádření místa v čínském jazyce, tedy, že se někde něco nachází. Lekci otevřeme výkladem takzvaných záložek,

jejichž výklad můžeme ulehčit srovnáním s českým předložkovým pádem. Jelikož je záložek a slov vyjadřujících místo v čínštině poměrně hodně, navrhla jsem rozdělení této sekce do dvou podtémat, která budou probírána ve dvou po sobě následujících lekcích. Počítám ale s tím, že se student v první lekci seznámí s principy, naučí se je používat a v lekci následující si jen doplní a rozšíří svou znalost. Jako vzorové záložky můžeme použít ty nejfrekventovanější, tedy *lǐ* a *shàng*, popřípadě další pro srovnání.

V úvodu opět zmíníme základní principy pro snadnější pochopení vykládané látky. Záložky se pojí za podstatná jména s významem místa<sup>30</sup>, pojí se i s ukazovacími zájmeny *zhè* a *nà*, otázkovým *nǎ*. Ve větách se pojí se slovesy existence *zài* „být, nacházet se“ a *yǒu* „být, existovat“, která budou probírána v následujícím podtématu. Určení místa může ve větě plnit různé funkce jako podmět, předmět, přívlastek<sup>31</sup> aj.

Ponechávám na uvážení, zda se do stejné lekce budou řadit i dvouslabičné záložky *lǐ biān*, *shàngbiān*, *xiàmiān* atd., nebo zda se tyto a další kombinace objeví až v lekci následující v rámci rozšíření tématu určení místa.

## 7.2. slovesa existence – slovesa *zài* a *yǒu*

Do stejné lekce, ve které se studenti seznámí s vyjádřením určení místa pomocí záložek, je dobré zařadit i téma sloves existence, která nám právě vyjadřují, kde se co nachází. V tomto podtématu představíme slovesa *zài* a *yǒu*. Tato slovesa vyjadřují, že se něco někde nachází, gramaticky se ale liší. Po slovese *zài* následuje vždy lokativní předmět (podmět – *zài* – lokativní předmět) například *yóujú zài nàbian*. Po slovese *yǒu* naopak následuje člen existence (vyjádření místa – *yǒu* – věc), například *sù shè li méiyǒu diànhuà*.<sup>32</sup>

## 7.3. Téma č. 3 – slovesné předložky

Jelikož je celá lekce věnována problematice vyjádření místa, je vhodné studenty společně se záložkami a slovesy existence seznámit i s předložkami, které se pojí s vyjádřením místa. Tedy české „z“, „do“, „od“, „v“. Vybereme opět nejfrekventovanější předložky, například *dào*, *zài*, *jì n cóng*, *lì*, *wàng*, méně časté předložky *xiàng*, *cháo*, *zì cóng*, můžeme zařadit v pozdějších lekcích v rámci rozšíření slovní zásoby. Opět bychom měli zdůraznit, že pořadí slov je v čínštině klíčové, proto i předložky mají ve větě své

<sup>30</sup> Nepojí se ovšem se jmény, která už sama vyjadřují místní význam, např. zeměpisné názvy.

<sup>31</sup> V takovém případě se pojí s přívlastkovou příponou *de*.

<sup>32</sup> V lekci věnované vyjádření místa by se student měl taktéž seznámit



místo. Záleží na postavení slova, kterou gramatickou roli ve větě má. Předložky je nutné užít, pokud sloveso ve větě nemá význam pohybu či trvání, nemůže se pak rovnou pojit s podstatným jménem, které vyjadřuje místo. Čínština používá slovesa výše zmíněná, které ve větách tohoto typu plná funkci pomocného slova, slovesné předložky. *Wǒ zài jiālǐ xuéxì* , *zài* se tak v tomto konkrétním příkladu překládá jako „v“. Při vysvětlování předložek, jejich rozdílů a charakteristik je dobré je spojit i s jejich slovesným významem, mnohé slovesné předložky si totiž zachovávají svůj slovesný význam.

Jelikož jsme v předchozí podkapitole probrali téma sloves vyjadřujících existenci a ihned v následující předložková slovesa, bylo by dobré srovnat rozdíl používání například slovesa *zài* v obou těchto rolích. Můžeme dále doplnit i o jiná slovesa, která mohou plnit charakteristiku předložek. Například *gěi* , *duì* , *jì* n atd.

## 8. Lekce VIII

|           |                  |                                     |
|-----------|------------------|-------------------------------------|
| Téma č. 1 | modální slovesa  | <i>néng, kéyǐ, huì, xiǎng</i> , aj. |
| Téma č. 2 | určení místa II. | <i>doplnění a zopakování</i>        |
| Téma č. 3 | nepřímý předmět  |                                     |

### 8.1. Téma č. 1 – modální slovesa

Jsou to slovesa, které nevyjadřují děj, ale možnost, nutnost, přání děj uskutečnit, tato slovesa se ve větě vyskytují před slovesem hlavním a při tvorbě jejich záporu je vždy *bù*<sup>33</sup>. Oproti ostatním slovesům nemohou být duplikována a nemohou tvořit minulost pomocí větné částice *le*, ani jiné slovesné přípony. Studentům můžeme představit všechna modální slovesa: *Yào, huì, xiǎng, néng, kéyǐ, kǎn* „mít smělost“ Za modální slovesa považujeme ta, za kterými následuje jiné sloveso, které se nepojí s předmětem.

Jelikož si jsou některá modální slovesa významově blízká, můžeme do této podkapitoly zařadit i srovnání jejich významu, především rozdíl mezi *néng* a *kéyǐ*.

### 8.2. Téma č. 2 - určení místa II. - doplnění a zopakování

Téma určení místa je poněkud rozsáhlé, z toho důvodu jsem navrhla jeho rozdělení do dvou částí. V lekci předchozí se studenti seznámili se základními záložkami a naučili se je

<sup>33</sup> Někdy se toto pravidlo nedodržuje, zejména u sloves *ne2ng* a *kàn*.

užívat. V této lekci můžeme znalost rozšířit a prohloubit především o nové kombinace záložek.

Často je ale i před podstatným jménem se záložkou jiné slovo, které má charakteristiku předložky (prepoziční či předložkové slovo / postpoziční sloveso). Slovesa *zài/zhù /jì n/chū /shàng*, vyjadřující trvání či pohyb někam, pak se někdy určení místa klade přímo za sloveso bez dalšího prvku *xiàshān* - pak je to lokativní předmět

ale většinou je to se záložkou *zài zhuōzishang*.

### 8.3. Téma č. 3 – nepřímý předmět

## 9. Lekce IX.

|           |                          |   |
|-----------|--------------------------|---|
| Téma č. 1 | vyjádření budoucnosti I. | <i>určení času, jména času, kontext</i> |
| Téma č. 2 | příslovce                |   |
| Téma č. 3 | –                        | <i>volitelné</i>                        |

### 9.1. Téma č. 1- vyjádření budoucnosti I. – jména času

I když slovesa v čínštině sama o sobě nevyjadřují čas, mohou být určena různými způsoby. V deváté lekci je student v 1/3 studijního plánu, má již poměrný přehled o základních gramatických charakteristikách čínštiny, proto jsem zvolila tuto lekci jako pilotní k problematice „času sloves“. Postupně budeme studenty seznamovat s časem budoucím, minulým a přítomným. Čas budoucí prezentuji pouze v rámci jedné lekce, čas přítomný a minulý, jelikož jeho charakter je poněkud složitější, bude rozdělen na části do několika lekcí. V čínštině máme několik způsobů, kterými můžeme vyjádřit budoucnost.

Budoucnost určujeme na základě určení času, z kontext, nebo pomocí ukazatelů budoucnosti, jímž jsou slovesa *yào a huì*. Tato slova budou důkladněji probrána v lekci následující.

### 9.2. Téma č. 3 – příslovce

Pojem příslovce v češtině a v čínštině je poněkud odlišný, v čínštině to jsou jen ta slova, která stojí bezprostředně před slovesy (*yě*, *hě n*, *hái*) nemohou stát před podstatným jménem. Mohou být oddělena jen jiným příslovcem – záporkou.

Proto například slova *mì ngtiān* není příslovce, ale máme pro ně speciální gramatickou charakteristiku: jméno času. Jsou totiž poměrně blízká podstatným jménům

### 9.3. Téma č.2 – ?

## 10. Lekce X.

|           |                                  |  |
|-----------|----------------------------------|--|
| Téma č. 1 | vyjádření budoucnosti II.        | formální ukazatel <i>yào a huì</i>               |
| Téma č. 2 | srovnání a vyjádření stejné míry | <i>předložky gēn, tóng, hé</i><br><i>yì yàng</i> |
| Téma č. 3 | předložky                        | <i>gēn, hé, tóng</i>                             |

### 10.1. Téma č. 1 – vyjádření budoucnosti II. (formální ukazatele)

V lekci předcházející se studenti seznámili s tvorbou času budoucího pomocí jmen času a kontextu. V této lekci rozšíříme téma o formální ukazatele budoucnosti. S těmito slovesy jsme se setkali již v lekci č. 8 v rámci modálních sloves, nicméně pokud figurují ve větách, které vyjadřují budoucnost, nenesou již plný význam, nýbrž slouží právě a především jako ukazatel budoucnosti. Jedná se o slovesa *yào a huì*.

*yào xià yǔ le, tā bú huì lái* „Bude pršet, už nepřijde.“

Slovesa *yào a huì* se kladou před přísudek, při tomto použití tato slovesa již nenesou svůj plný význam, ale jsou formálním ukazatelem budoucího času. Někdy mohou být nahrazena příslovcem *yì dì ng* „jistě“.

### 10.2. Téma č. 2 – srovnání

Téma zařazují až poté, co se student již setkal s různými druhy předložek, jelikož je člen srovnání uveden předložkami *gēn, xiàng, hé* nebo *tóng*. Za *yì yàng*<sup>34</sup> dále kladem vyjádření vlastnosti srovnání.

Při záporu, popíráme li totožnost, klade se zápornka před čten uvedený předložkou.

### 10.3. Téma č. 3 – předložky

<sup>34</sup> *Yì yàng* může mít i charakteristiku přívlastku, pokud za ním stojí příponka *de*.

K tomuto tématu mám na mysli předložky, pojící se s 10.2. tedy již zmíněné *gēn, xiàng, hé* nebo *tóng*

## 11. Lekce XI.

|           |                                  |                     |
|-----------|----------------------------------|---------------------|
| Téma č. 1 | vyjádření minulosti ve větě I.   | jména času, kontext |
| Téma č. 2 | zápor v minulosti                | <i>méi</i>          |
| Téma č. 3 | několikanásobný podmět a předmět |                     |

### 11.1. Téma č. 1 - vyjádření minulosti ve větě I. - z kontextu pomocí jména času

*guoqu* v minulosti, dříve

### 11.2. Téma č. 2 – zápor v minulosti – *méi*

Jelikož jsme předchozím tématem otevřeli široké gramatické téma: vyjádření minulosti v čínštině, je vhodné do stejné lekce doplnit i otázku záporu ve větách, vyjadřujících děj, který proběhl v minulosti. Pro minulost tedy čínština užívá záporku *méi* popřípadě *méiyou* u sloves, která vyjadřují děj. Slovesa, které děj nevyjadřují (modální, spony, slovesa jako „domnívat se“, „vědět“) se i v minulosti spojují se záporkou *bù*. Pokud se děj v minulosti pravidelně opakoval, užívá se taktéž *bù*, nikoli *méi*.

Pokud je věta, vyjadřující minulost vyjádřena záporem pomocí *méi*, nepoužitá se již přípona *le*! V tomto případě totiž záporka přejímá funkci přípony *le*.

Můžeme také připomenout, že otázky do minulosti se tvoří stejně jako v čase přítomném

### 11.3. Téma č. 3 – tvorba otázek IV. Shrnutí + doplnění *méiyōu / yōuméiyōu*

Toto téma musíme zařadit až poté, co se studenti seznámí s minulým časem v čínštině. Proto jej oddělují od předchozích gramatických témat, která se zabývala tvorbou otázek.

Ptáme – li se na minulost, užíváme v čínštině formulku *méiyōu*, která se vkládá za kladné

prohlášení v minulosti, vyjádřené slovesem nebo přídavným jménem, které končí na *le* nebo *guo*. *Nǐ chī le fàn méiyǒu? Tā zuì le méiyǒu Nǐ qù guo zhōngguó méiyǒu*. Od tohoto musíme odlišit otázkovou frázi *yǒuméiyǒu*, kterou klademe před sloveso, vyjadřující minulost. *Nǐ yǒu méiyǒu mǎi xiāngjiāo?*

## 12. Lekce XII. opakování

## 13. Lekce XIII.

|           |                                 |   |
|-----------|---------------------------------|---|
| Téma č. 1 | Vyjádření minulosti ve větě II. | slovesné <i>le</i>                          |
| Téma č. 2 | tvoření otázek IV.              | <i>shrnutí + doplnění méiyǒu, yǒuméiyǒu</i> |
| Téma č. 3 | stupňování přídavných jmen      | <i>gè ng, hái, bù rú, bǐ</i>                |

### 13.1. Téma č. 1 - vyjádření minulosti ve větě II. – slovesné *le*

Jelikož je to první gramatické téma věnované vyjádření minulosti ve větě, musíme studenty uvést do problematiky. Čínština má několik způsobů tvoření minulosti. Je to slovesná přípona *guo*, slovesná přípona *le*.

Přípona *le* za slovesem naznačuje, že děj se již uskutečnil v daném okamžiku, nebopřed uplynutím dané doby. Pokud ve větě není udána doba, chápeme to tak, že se jedná obecně o děj uskutečněný v minulosti.

Slovesa s prázdným předmětem se většinou se slovesnou příponou nepojí.

### 13.2. Téma č. 2 – tvoření otázky IV.

Shrnutí předcházejících forem otázky I-III a případné doplnění.

Doplnění o otázku pomocí formulace *méiyǒu* a *yǒuméiyǒu*, kterou navazují na téma v této a předchozí kapitole, která jsou věnována času minulému.

### 13.3. Téma č. 2 – stupňování přídavných jmen

Zatímco v češtině tvoříme stupně přídavných jmen pomocí tvarů slov, v čínštině žádné tvary nejsou. Stupně se tedy vyjadřují pomocí příslovcí, které stojí před přídavným jménem. Pokud je ale stupeň patrný ze souvislosti, není to nutné. Určení stupně je patrné z kontextu pomocí srovnání, v češtině se ve větě vyskytuje spojka „než“, v čínštině je to

pak předložka *bi*. Pokud je navíc ještě připojena míra odlišnosti, pak připojujeme určení této míry za příslušné přídavné jméno. Většinou se jedná o výrazy *yì diǎner*, *yì xiě*, *zhè li de rén duō wǔ ge* „zde je o 5 lidí víc“, atd. Není-li z kontextu jasné, o jakou míru či srovnání se jedná, stavíme před přídavné jméno označení stupně. Většinou je to *gè ng*, či *hái*. Dále pak záporné srovnání: *bù rú* „nevyrovnat se něčemu“, „nebýt takový jako“.

## 14. Lekce XIV.

|           |                       |                          |
|-----------|-----------------------|--------------------------|
| Téma č. 1 | rozkaz, zákaz, žádost | <i>qǐ ng, ba, bié</i>    |
| Téma č. 2 | předložky III.        | <i>ràng, jiào,</i>       |
| Téma č. 3 | stupňování            | III. stupeň - <i>zui</i> |

### 14.1. Téma č. 1 - rozkaz, zákaz a žádost

Jak již bylo zmíněno v předchozích lekcích, slovesa v čínštině nevyjadřují způsoby, nemají tedy ani tvar pro rozkazovací způsob. Pro větu rozkazovací je typické, že nemusí obsahovat podmět, pokud mluvčí nechce zdůraznit konkrétní osobu ze skupiny posluchačů.

Klasický rozkaz je tvořen většinou slovesem modifikovaným: *jì nlái!* „vstup!“ *zuò xià!* „sednout!“. Toto vyjádření rozkazu můžeme zjemnit na žádost pomocí *qǐ ng*. *qǐ ng jì nlái*, nebo pomocí větné částice *ba*, kterou klademe na konec věty, rozkaz se tímto pak změní na jemnější vybídnutí. *jì nlái ba*.

Další formou rozkazu je pak spojení přídavného jména a slovesa. Například oblíbené *mànmàn zǒu, duō chí diǎnr*.<sup>35</sup>

V rámci tvoření rozkazu se nezapomeneme zmínit o záporu, který se tvoří pomocí vazby *búyào* a *bié*.

### 14.2. Téma č. 2 – předložky *ràng, jiào*

Používáme-li rozkaz dále směrem ke třetí osobě, tvoříme věty pomocí předložek *ràng* a *jiào*.

Například: *ràng wǒ bāngmáng!* nebo *ràng tā qù ba!*

<sup>35</sup> další více formální formy rozkazu pomocí vazeb *bu4 xu3*, *bu4 de3i* nebo *bu4 zhu3n*, které jsou více formální, můžeme ponechat na pozdější lekce jako doplnění, pro běžnou komunikaci nejsou prioritní.

K tématu bychom mohly připojit zmínku o zájmenu *zánmen*, které užíváme, když chceme do promluvy zahrnout všechny včetně pronášejícího.

### 14.3. stupňování – 3. stupeň

Stejně tak jako druhý stupeň, který jsme zmiňovaly v lekci předchozí, se určuje příslovcem *gè ng* či *hái*, tak třetí stupeň nám označuje příslovce *zuì*. Na rozdíl od 2. Stupně se *zuì* udává vždy, a to i v případě, že je srovnání z kontextu patrné. Pokud jsou zmíněny srovnávané věci, většinou je pak podstatné jméno ve spojení se záložkou *lǐ /lǐ biān/dāngzhōng*.

## 15. Lekce XVI.

|           |                               |                                     |
|-----------|-------------------------------|-------------------------------------|
| Téma č. 1 | vyjádření minulosti III.      | <i>guo</i>                          |
| Téma č. 2 | srovnání a stupňování ve větě | <i>gè ng, zuì, bǐ, xiāngbǐ</i> atd. |
| Téma č. 3 | vedlejší věta přívlastková    | <i>de</i>                           |

### 15.1. Téma č. 1 – vyjádření minulosti III.

Na úvod lekce můžeme opět zopakovat pravidla pro tvoření minulosti a poznatky již zmíněné v lekcích předešlých. Čínština má několik způsobů tvoření minulosti, slovesná přípona *guo* a *le*. Atonické *guo* označuje děj, který se mohl v minulosti i opakovat. Například: *nǐ qù guo zhōngguó ma?*

### 15.2. Téma č. 2 – srovnání a stupňování ve větě

### 15.3. Téma č. 3. . vedlejší věta přívlastková

## 16. Lekce XVI.

|           |                             |                   |
|-----------|-----------------------------|-------------------|
| Téma č. 1 | vyjádření minulosti ve větě | <i>le</i>         |
| Téma č. 2 | určení času                 |                   |
| Téma č. 3 | zdvojování adjektiv         | <i>ABAB, AABB</i> |

## 16.1. Téma č. 1 – vyjádření minulosti IV. - větná částice *le*

Tuto částici uvádím jako poslední téma k většímu celku vyjádření minulosti. Záměrně nakonec zařazuji větnou částici, jelikož je poměrně komplikovaná a vyžaduje od studentů již vyšší stupeň znalosti jazyka. Je nutné rozlišovat slovesnou příponu *la* a větnou částici *le*. Větná částice stojí vždy na konci věty. Označuje změnu stavu vzhledem k určitému (většinou k přítomnému) okamžiku. Např. *bú yào le „již nechci“*

Částice *le* zde stojí za slovesem, mohla by se tedy snadno plést se slovesnou záložkou *le*. Rozlišení větného a slovesného *le* je mnohdy obtížné, na každé *le*, které stojí na konci věty je větnou částicí a naopak. Někdy se dokonce obě funkce slučují a tak jedno *le* může plnit funkci větné částice i slovesné záložky zároveň.<sup>36</sup>

## 16.2. Téma č. 2 - určení času

- Dobu, v níž se něco událo

Určení času v tomto případě vkládáme na začátek věty, nebo mezi podmět a přísudek, nikdy nestojí za slovesem.

- Doba, po kterou děj trval,

tedy odpověď na otázku: „jak dlouho“?

určení času stojí za přísudkovým slovesem – *wǒ dě ng le nǐ bàn tiān , an1jing yì huì „být chvíli v klidu“.*

Nemůže být od slovesa odděleno jiným větným členem. Proto jsou možné i následující dva způsoby:

- sloveso se na konci opakuje a za něj se postaví určení času  
*Wǒ dě ng le dě ng le bàn tiān*
- určení času se vloží mezi sloveso a předmět, pak má určení charakter přívlastku předmětu a na jeho konci stojí *de*

Slova určující dobu jako: dnes, zítra, pondělí, nyní, potom se v čínštině velmi blíží podstatným jménům než příslovcím, proto se nazývají jména času.

---

<sup>36</sup> Více o rozlišení větné částice *le* a slovesné přípony *le* v Hovorová čínština, úvod do studia hovorové čínštiny str. 105



I určení času mohou mít záložky – *zhè ge yuè li , yì nián qián,xíngqi yǐ nè i*

### Téma č. 3 – zdvojování adjektiv

Stejně tak, jako například i některá slovesa, i adjektiva můžeme duplikovat. Nikoli však všechny. Dvouslabičná adjektiva se duplikují pomocí vzorce AB → AABB, například *gānjì ng → gāngānjì ngjì ng*.

Zdvojená adverbia se nepojí se záporem, ani nemohou být doplněna jiným příslovcem míry. Nemůžeme tedy užívat výrazy jako *bù gāngānjì ngjì ng*, či *hě n hónghóng*.

**Jednoslabičná přídavná jména se zdvojují, pokud se nezdvojují, pojí se s příslovcem hen, které ale nemá význam a je jen formální**

## 17. Lekce XVII.

|           |                                      |                       |
|-----------|--------------------------------------|-----------------------|
| Téma č. 1 | vyjádření přítomnosti a průběhu I.   | <i>zhe</i>            |
| Téma č. 2 | vyjádření přítomnosti a průběhu II.  | <i>zài, zhè ngzài</i> |
| Téma č. 3 | vyjádření přítomnosti a průběhu III. | <i>ne</i>             |

### 17.1. Téma č. 1, 2 a 3 - Vyjádření přítomnosti a průběhu

Tuto lekci jsem oproti lekcím ostatním zvolila přísně monotematickou, zaměřenou pouze na vyjádření přítomnosti a průběh děje. V předchozích lekcích jsme již studenty seznámili s časem budoucím i poměrně podrobně s časem minulým. Zbývá tedy představit základní charakteristiky času přítomného a průběhového. Každé z následujících ukazatelů času přítomného plní ve větě jinou charakteristiku, proto se domnívám, že je zajímavé srovnání funkce příslovce, slovesné a větné přípony.

*Zhè ngzài / zài* - příslovce, které stojí vždy před slovesem

- určují děj právě probíhající
- nemůžeme je použít k vyjádření současnosti dějů jako příponu *zhe*

- Zhe*
- přípona podobní slovesné příponě *le* a *guo*.
  - někdy trvání děje zdůrazňuje: *wǒ dě ngzhe nǐ*
  - pokud se ve větě vyskytnou slovesa dvě, znamená to, že děje probíhaly současně.
  - většinou ve spojení jednoslabičných sloves, které vyjadřují nějaký stav

- ne*
- větná částice *tā zài kàn shū ne*

## 18. Lekce XIX. Opakování

### 19. Lekce XIX.

|           |                        |                         |
|-----------|------------------------|-------------------------|
| Téma č. 1 | vyjádření minulosti IV | větná částice <i>le</i> |
| Téma č. 2 | vedlejší věta příčinná |                         |
| Téma č. 3 | nepřímý předmět        | ?                       |

#### 19.1. Téma č. 1 – vyjádření minulosti IV.

Větná částice *le*

#### 19.2. Téma č. 2 - vedlejší věta příčinná

#### 19.3. Téma č. 3 – nepřímý předmět

### 20. Lekce XX.

|           |                               |                               |
|-----------|-------------------------------|-------------------------------|
| Téma č. 1 | Modifikovaná slovesa I.       | výsledkové modifikátory       |
| Téma č. 2 | vedlejší věta časová          | <i>cái, yǐ qián, yí...jiù</i> |
| Téma č. 3 | předmět modifikovaných sloves |                               |

#### 20.1. Téma č. 1 - modifikovaná slovesa I. – výsledkové modifikátory

V lekci č. 15 jsme studenty seznámili s modifikovanými slovesy a zaměřili jsme se na modifikátory směrové. Nyní můžeme znalost modifikovaných sloves rozšířit o

modifikátory výsledkové, které jak název napovídá, udávají výsledek činnosti. Těmito modifikátory mohou být slovesa, přídavná jména aj.

Uvedeme výčet nejfrekventovanějších:

Sloveso *kàn* „vidět, dívat se“ se může pojit s

|                      |                              |                 |
|----------------------|------------------------------|-----------------|
| <i>Kàn + jiàn</i>    | dívat se + vidět             | uvidět, vidět   |
| <i>Tíng + jiàn</i>   | naslouchat + vidět           | slyšet, uslyšet |
| <i>Xué+huì</i>       | učit se + umět               | naučit se       |
| <i>Shuō+mì ngbai</i> | mluvit + jasný, srozumitelný | vysvětlit       |
| <i>Kàn + wán</i>     | dívat se/číst + dokončit     | dočíst          |

Na rozdíl od modifikátorů směrových se předmět nevkládá mezi sloveso a modifikátor.

Modifikátory obecné – *wán* mohou se pojit s většinou sloves, některé jsou více specifické a pojí se jen s některými.

## 20.2. Téma č. 2 - vedlejší věty časové, časové spojky

Na rozdíl od češtiny, kde musí časová spojka být, čínština je mít nemusí, pokud je jasný význam věty z kontextu. Čínské časové věty vedlejší obsahují následující spojky<sup>37</sup>:

|                        |  |
|------------------------|--|
| <i>jiù / yì jiù</i>    | děj se odehrál těsně před dějem věty hlavní                  |
| <i>cái</i>             | děj nenastal dřív než skončí děj věty předcházející „teprve“ |
| <i>yǐ hòu</i>          | „potom“  |
| <i>yǐ qián</i>         | „předtím“  |
| <i>.... de shì hou</i> | pokud nastávají děje současné                                |
| <i>cóng / zì cò ng</i> | od té doby co..., od..., kdy...                              |
| <i>cóng.... qǐ</i>     | počínaje od  |

Otázka jestli dávat dohromady všechny nebo rozdělit na 2 lekce

## 20.3. Téma č. 3 - předmět modifikovaných sloves

---

<sup>37</sup> Další možností je rozdělit tuto tematiku do dvou lekcí, jelikož časových spojek je poměrně více.

Téma zařazuji do lekce číslo 19 pro doplnění gramatického tématu prvního – modifikovaná slovesa. Je nezbytné, aby studenti již byly seznámeni i s funkcí předložkového *ba*, které jsem zařadila do prvního tématu lekce číslo 15. Předmět přísudků, které jsou vyjádřeny modifikovanými slovesy, stojí předmět nejčastěji před slovesem, někdy může stát za modifikovaným slovesem, popřípadě mezi slovesem s modifikátorem, záleží především na druhu modifikace:

Pokud se ve větě vyskytuje příslovečné určení i předmět, je příslovečné určení před slovesem a předmět buď před slovesem taktéž, nebo až za ním

## 21. Lekce XXI.

|           |                           |  |
|-----------|---------------------------|--|
| Téma č. 1 | slovesné numerativy       | <i>cì , huì , biān</i>                   |
| Téma č. 2 | spojky a souřadná spojení | <i>yò u...yò u.. gēn, dōu, hé</i>        |
| Téma č. 3 | zdvojení sloves           | <i>kànkān, shì shì, kàn yí kàn, atd.</i> |

### 21.1. Téma č. 1 - slovesné numerativy

Chceme li vyjádřit, kolikrát se děj udál, užíváme v čínském jazyce slovesné numerativy. Stejně tak, jako numerativy obecné je konstrukce tvořena pomocí číslovky, za kterou následuje nejčastěji původní slovesa *húì, cì*, tyto slovesné numerativy se pojí téměř s každým slovesem, které vyjadřuje děj. *Xià* se pak spojuje se slovesy, vyjadřujícími prudký pohyb či úder.

Slovesný numerativ stojí vždy za slovesem. *zhōngguó wǒ qù guo liǎng cì*

Jen v případě, že se pojí s číslovkou řadovou, stojí před slovesem.

Využíváme je nejen k vyjádření četnosti děje, ale i v případě, že děj trval krátkou dobu.

Některé slovesné numerativy se spojují jen s určitým slovesem. Například *jiào yí shēng , shuì yí shēng, kàn yì yǎn, atd.*

Při překladu se ale slovesné numerativy stejně jako numerativy obecné nepřekládají.

### 21.2. Téma č. 3 - spojky a souřadná spojení

Většinu spojek již student v této fázi výuky zná z lekcí předchozích. Jedná se tedy spíše o doplnění a utřídění. Slučovací spojky – *gēn, hé, dōu*.

Souřadná spojení dále vyjadřují pomocí fráze: *yò u ... yò u...* například *yò u dà yò u zhò ng* „velký a těžký“.

### 21.3. Téma č. 3 – zdvojení sloves

Zdvojování sloves je stejně jako zdvojování přídavných jmen v čínštině běžné. Slovesa můžeme zdvojovat dvěma způsoby. Například *kànkān* nebo *xiè xiè*.

Zdvojování sloves, mezi které vkládáme číslovku *yí* značí jednorázovost děje, povrchnost či menší důkladnost. Tato spojení jsou považována za obdobnou vazbu slovesa a slovesného numerativu.

## 22. Lekce XXII.

|           |                            |  |
|-----------|----------------------------|--|
| Téma č. 1 | modifikovaná slovesa II.   | směrové modifikace <i>lái</i> a <i>qù</i>  |
| Téma č. 2 | vedlejší věta podmínková   | <i>jiù</i> , <i>yaò shì</i> , <i>rúguǒ</i> |
| Téma č. 3 | vedlejší věta přívlastková | <i>de</i>                                  |

### 22.1. Téma č. 1. – modifikovaná slovesa II. (směrová modifikace)

Na úvod můžeme zopakovat některá fakta o čínských slovesech. Slovesa sama o sobě mají většinou velmi neurčitý význam. Pro jeho konkretizovaný význam používá čínština různých elementů, které nazýváme modifikátory (spojení slovesa a modifikátoru pak nazýváme modifikované sloveso). Postupně se v jednotlivých lekcích budeme seznamovat s různými typy. Tento jev můžeme v češtině přirovnat k českým předponám, které taktéž jako modifikátor v čínštině mění vid slovesa i jeho významové zabarvení.

Studenti již dobře znají slovesa *lái/qù* , nyní je představíme jako směrové modifikátory. Udávají směr nebo též orientaci k/od mluvčího. Směrové modifikátory nejsou se slovesem tolik úzce spjaty, to se projevuje tak, že mohou být odděleny předmětem nebo určením místa. Doplníme příklady s použitím jednoduchých slovíček.<sup>38</sup>

### 22.2. Téma č. 2 vedlejší věta podmínková

<sup>38</sup> směrové modifikátory mohou být i dvojslabičné, v tomto případě ponechávám na zvážení, zda současně s představením směrových modifikátorů jednoslabičných zařadit do lekce rovnou i modifikátory dvojslabičné. Dvojslabičné modifikátory dodávají významu ještě konkrétnější význam. Dvojslabičné modifikátory jsou tvořeny jednoslabičnými slovesy, které označují pohyb (*chū*, *xià*, *shàng*) a směrovými modifikátory *lái* nebo *qu4* na konci.

Může být stejně jako věta časová bez spojky, nejčastěji s příslovcem *jiù* ve větě hlavní. Od vět časových je rozlišíme dle kontextu.

Podmínkové spojky: *yào, yàoshi, jiàrù, rúguǒ*

Může být zakončena výrazem *de huà*

Příslovce *jiù* označuje bezprostřední následnost dvou dějů, souvětí s časovou větou většinou neobsahuje spojku, ve větě hlavní před přísudkem stojí právě příslovce *jòu*. Př. *Tā lái le, wǒ jiù zǒu.*

### 22.3. Téma č. 3 – vedlejší věta přívlastková

## 23. Lekce XXIII.

|           |                             |            |
|-----------|-----------------------------|------------|
| Téma č. 1 | komplement stupně a míry    |            |
| Téma č. 2 | příslovce <i>yò u a zài</i> |            |
| Téma č. 3 | příslovce <i>jiù</i>        | <i>jiù</i> |

### 23.1. Téma č. 1 - komplement stupně a míry

K určení způsobu můžeme kromě *de* využít i *de, ta* se pak vloží za přísudkové sloveso a určení způsobu, které je vyjádřeno přídavným jménem, se položí až za ně. *wǒmen zǒude hě n màn, tā shuì de duì.*

Chceme-li vyjádřit míru způsobu, vložíme příslušné slovo míry až nakonec.

Za slovesem opatřeným příponou *de*, může být vyjádřeno i delším výrazem obsahujícím sloveso, popřípadě celou větou nebo souvětím. Pokud má sloveso předmět, opakuje se sloveso většinou ještě jednou a za ním pak stojí komplement. Pokud se jedná o častý výraz, může opakování slovesa a celé *de* odpadnout. Stejně tak nemusí být užito *de* u některých přídavných jmen – *zǎo, wǎn, kuài, duō, shǎo*, v takovém případě pak na konci věty stojí *le*. Komplement stupně může být i u přídavných jmen a příslovce *duō/shǎo*, například *rè de hě n* (*hě n* je tu opět formální).

### 23.2. Téma č. 2 - příslovce *zài* a *yò u*

*yò u* „zase“ „opět“ - děj v minulosti, nebo děj, který právě probíhá, může být užito i pro budoucnost, ale jen pokud je jasné, že děj skutečně nastane

x

*zài* „zase“, „opět“, „zase až“, „až“, „ještě“, v záporné větě „už“

*wǒ bú zài chī le* „už nejím“

užívá se zpravidla jen pro děje budoucí, ale zpravidla jen ve větách v kladných (záporné věty v budoucnosti – *hái*)

### 23.3. Téma č. 3. - příslovce *jiù*

1. zdůrazňuje následující slovo, pak se překládá jako „tedy, prostě“ „právě“ *tā jiù zhù zài zhè lǐ*
2. naznačuje budoucnost, která nastane co nejdříve „hned“ *wǒ jiù lái* „hned přijdu“
3. v souvětí odporovacím „jenže“, „jenomže“ *jiù shì*

## 24. Lekce XXIV. – opakování

## 25. Lekce XXV.

|           |   |            |
|-----------|---|------------|
| Téma č. 1 | slovesný přísudek se sponou a přípona <i>de</i>           |            |
| Téma č. 2 | funkce příslovce <i>dōu</i> v kladných a záporných větách | <i>dōu</i> |
| Téma č. 3 | kauzativní slovesa  |            |

### 25.1. Téma č. 1 slovesný přísudek se sponou a příponou *de*

Slovesná věta v čínštině může mít sponu, pak je sloveso zakončeno příponou *de*, v hovorové řeči se však tato spona vypouští. Tato vyjádření již budou studenti znát z lekcí předchozích jako fráze. Jedná se o doplnění a srovnání pojmů.

Slovesné přísudky s příponou *de* vyjadřují nejčastěji děj minulý, v některých případech ale *shì* naznačuje pouhé zvýraznění děje, nikoli jeho minulost. Proto je nutné odlišit od případů, kdy je *shì* jen jako zvýraznění, například *tā shì zǒu le*. Jindy je zase *shì* je sponou a výraz s *de* na konci je blíže určujícím členem, *zhè bě n shū shì wǒ péngyou nálaide*. V tomto podtématu si kladu za cíl rozlišit výše zmíněné případy.

### 25.2. Téma č. 2 – funkce příslovce *dōu* v kladných a záporných větách

Má pevné místo před přísudkovým slovesem má dvě funkce, zevšeobecnění a zdůraznění. Významově se nevztahuje ke slovesu, ale ke členu, který stojí před ním, vztahuje se k podmětu či předmětu, který stojí před slovesem, vyjadřuje zevšeobecnění.

### 25.3. Téma č. 3 – kauzativní slovesa

## 26. Lekce XXVI.

|           |   |    |
|-----------|---|----|
| Téma č. 1 | vyjádření příslovečného určení způsobu      | de |
| Téma č. 2 | podmět vyjádřený větou či slovesným výrazem |    |
| Téma č. 3 | komplement vidu                             |    |

### 26.1. Téma č. 1 – vyjádření příslovečného určení způsobu *de*

Určení způsobu -můžeme zopakovat, co již známe o *de*.

Vždy stojí za slovesem, k němuž je pak dále připojeno určení způsobu – komplement stupně

### 26.2. Téma č. 2 – podmět vyjádřený vedlejší větou či slovesným výrazem

### 26.3. Téma č. 3 – komplement vidu

## 27. Lekce XXVII.

|           |                         |  |
|-----------|-------------------------|--|
| Téma č. 1 | potencionální způsob    |  |
| Téma č. 2 | vedlejší věta účelová   |  |
| Téma č. 3 | vedlejší věta předmětná |  |

### 27.1. Téma č. 1 – potencionální způsob

Potencionální způsob se tvoří u sloves nemodifikovaných pomocí modálních sloves.

U modifikovaných sloves se kladný potencionální způsob vytváří pomocí *de* („dosáhnout něčeho“), záporný potenciál pak pomocí zápornky *bù*.

*kàndejian x kànbujian*

*zuò dewán x zuò buwán*



Některé modifikátory se vyskytují pouze v potencionálním tvaru, například *liǎo*, *chídeliǎo* x *chíbuliǎo* ale *chíliǎo* neexistuje.

Dále se potencionální tvar tvoří pomocí *qǐ* : *mǎideqi* x *mǎibuqi*.

### 27.2. Téma č. 2 - vedlejší věty účelové

Spojky uvádějící vedlejší věty účelové *jiào*, *ràng*, *shǐ* atd.

*wè ile*, *yào....jiu 4....*, *ràng*

Má li být v záporu – *búràng*, *miǎnde*

### 27.3. Téma č. 3 – vedlejší věta předmětná

## 28. Lekce XXVIII.

|           |                         |  |
|-----------|-------------------------|--|
| Téma č. 1 | doplnění větných spojek |  |
| Téma č. 2 | trpný rod / passivum    | <i>jiào</i> , <i>bè i</i>              |
| Téma č. 3 | větné částice           | <i>ba</i> , <i>wa</i> , <i>ma</i> atd. |

### 28.1. Téma č. 1 – doplnění větných spojek

V posledních lekcích nechávám prostor pro doplnění a rozšíření těch gramatických témat, kterým se z jakýchkoli důvodu nebyl prostor v plné míře věnovat v lekcích předchozích. Především pro doplnění méně častých výrazů, například specifických spojek vět vedlejších.

### 28.2. Téma č. 2 - trpný rod

Trpný rod poznáme většinou podle kontextu, nijak se ve větě formálně neprojevuje.

Často před slovem, který označuje původce děje, stojí předložky *jiào*, *ràng*, *bè i*, *ái*.

Dalším ukazatelem trpného rodu je sloveso *gěi*.

Pozn. v čínštině se vyjadřuje častěji neurčitá původce než v češtině, většinou pomocí podstatného jména *rang*.

### 28.3. Téma č. 3 - větné částice

Větné částice dodávají větám významový odstín a citové zabarvení.

*ba* – žadací věty, na konci tázací nebo oznamovací

*a*, *wa*, *ya*, *na* – často na konci vět tázacích, často na konci vět zvolacích

vyjadřují zvýšený zájem, zvědavost

*ma-* *ma* na konci tázacích vět, nebo na konci oznamovacích

*ne* – trvání děje v přítomnosti nebo současnosti s dějem jiným, na konci vět tázacích (zjištění stavu jen jedné osoby *ni ne*)

## 29. Lekce XXIX.

|           |                                      |  |
|-----------|--------------------------------------|--|
| Téma č. 1 | doplnění složitějších větných spojek |  |
| Téma č. 2 | rozšíření některých gram. témat      |  |
| Téma č. 3 | zdvojení slov                        |  |

### 29.1. Téma č. 1 – doplnění složitějších větných spojek

### 29.2. Téma č. 2 – rozšíření některých gramatických témat, doplnění

### 29.3. Téma č. 3 - zdvojení slov

Již jsme zmiňovali zdvojení sloves a přídavných jmen, kromě těchto dochází ke zdvojení i u jmen měrových, které pak určuje větší množství jevů „všichni“ „každý“ např. *tiāntian* „každý den“.

Pro zopakování můžeme v rámci souhrnu zopakovat i již zmiňovaná zdvojení přídavných jmen, které zintenzivňuje význam.

Dochází li ke zdvojení adjektiv, přibírá takové slovo příponu *de*. Dále také dochází ke zdvojení numerativů a měrových jednotek, atd.

## 30. Lekce XXX - opakování

## **Závěr**

Původně zamýšlený model celé učebnice, tedy úplný model učebnice včetně části nejen gramatické, ale i gramatologické, konverzační a textové, se nezdařil. Po rozpracování jsem došla k názoru, že toto téma daleko přesahovalo možnosti diplomové práce. I přes poměrně širokou teoretickou základnu, je poměrně obtížné navrhnout model tak, aby se jednotlivé části navzájem propojovaly logicky i významově.

Z výše zmíněného důvodu se tedy výsledná praktická část zúžila na oblast pouze gramatickou. Toto zjištění nicméně nepokládám za neúspěch, v průběhu zpracovávání jsem nashromáždila cenné poznatky, které poslouží jako základ k další práci na podobné téma. I z tohoto důvodu jsem se nakonec rozhodla značnou část teoretického textu ponechat, i když jsem jej sama ve druhé části tolik nemohla využít.

Výsledný návrh gramatické části učebnice je rozdělen do třiceti lekcí, po každé páté lekci je zařazena lekce opakovací, tudíž se mi podařilo gramatická témata čínštiny rozvrhnout do 24 lekcí. Jednotlivá témata a lekce na sebe logicky i strukturně navazují.

## **Resumé v anglickém jazyce**

The purpose of my thesis is to analyze and develop a Chinese textbook strategy. The thesis is dividend into two parts. The first part provides theoretical knowledge of textbooks, methods and strategies using to create language textbooks. In the second practical part I was focusing mainly on grammer. I suggested order of Chinese grammer topic dividend into 30 chapters. Each chapter has 3 topics from basics to complex. According to this modul students should be able to follow and master complete Chinese grammer.

**Keywords: chinese grammar, chinese, textbook, model**

## Seznam použité literatury:

- BENEŠ, E. a kol. Metodika cizích jazyků: angličtiny, francouzštiny, němčiny: Vysokošk. učebnice. 1. vyd. Praha: SPN, 1971. 267, [1] s. Učebnice pro vys. školy.
- DOSTÁL, J. Učební pomůcky a zásada názornosti, Olomouc: Votobia, 2008, online: [http://www.tykva.net/files/UJAK/ucebni\\_pomucky.pdf](http://www.tykva.net/files/UJAK/ucebni_pomucky.pdf)
- HENDRICH, J. a kol. Didaktika cizích jazyků. 1. vyd. Praha: SPN, 1988. 498 s. Učebnice pro vys. školy.
- HYMES, D. H. On communicative competence in Pride, J.B. & Holmes, J. Sociolinguistics Harmondsworth: Penguin, 1972.
- CHODĚRA, R. Didaktika cizích jazyků: Úvod do vědního oboru. Praha: Academia, 2006.
- CHODĚRA, R.: Didaktika cizích jazyků: úvod do vědního oboru, Praha: Academia, 2006
- JOHNSON, K. Communicative Syllabus Design and Methodology Oxford: Pergamon Institute of English, 1982.
- LIU, X.: New Practical Chinese Reader (Xin Shiyong Hanyu Keben), Beijing Language and Culture University Press, Peking, 2002
- MCGINNIS, S. Chinese Pedagogy: An Emerging Field, The Ohio State University, 1996. 326s.
- PRŮCHA, J. Přehled pedagogiky: úvod do studia oboru. 3., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2009. 271 s. ISBN 978-80-7367-567-7.
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E. a MAREŠ, J. Pedagogický slovník. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013. 395 s. ISBN 978-80-262-0403-9.
- ROSS, C. Chinese Grammar. Schaums outline series. New York, 2004.
- ŠVARNÝ, O., UHER, D. Hovorová čínština v příkladech 1-4. Olomouc: Univerzita Palackého, 1998.
- ŠVARNÝ, O., UHER, D. Hovorová čínština: úvod do studia hovorové čínštiny. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001.

ŠVARNÝ, O., UHER, D. Hovorová čínština: Úvod do studia hovorové čínštiny. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001.

TŘÍSKOVÁ, H. Česko-čínská konverzace. Praha: Academia, 1990.

UHER, D., LIU, X., VYKOUKAL, J. Učebnice čínské konverzace. Praha: LEDA spol. s.r.o., 2007. 224 s.

VOCHALA, J. Čínsko-český česko-čínský slovník. Voznice: LEDA, 2003.

XING, Zhiquan Teaching and Learning Chinese as a Foreign Language: A Pedagogical Grammar. Hong Kong University Press 2006.

XU, Guimei Developing Chinese: Elementary Comprehensive Course I. and II., Beijing Language & Cultural University Press. Beijing, 2011.

YANG, Jizhou Hanyu Jiaocheng. Beijing Language & Culture University Press, China, 2005.

YASUO, Yoshida Japanese for today, Gakken Co Ltd, Japan, 1991

YIP, P., Rimmington, D. Basic Chinese: a grammar and workbook. Routledge, 1998

YIP, P., Rimmington, D. Intermediate Chinese: a grammar and workbook. Routledge, 1998.